

Economisch-Statistische Berichten

De Nederlandse Consumentenbond

★

Prof. Dr J. Wisselink
Zet het offensief door

★

Drs G. Greidanus
De melkvoorziening van West-Nederland

★

Drs J. C. Gerritsen
Rubber in het Sowjet-blok

★

Dr C. de Strycker
La libération du mouvement des capitaux
entre les pays de Benelux

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

39e JAARGANG

No 1925

WOENSDAG 28 APRIL 1954

EEN VEILIGE BERGPLAATS
voor Uw waardepapieren en andere
kostbaarheden verkrijgt U door het
huren van een safeloket in onze brand-
en inbraakvrije kluisen

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

DEVIEZENBANK

HOOFDKANTOOR: AMSTERDAM, VIJZELSTRAAT 32
85 kantoren in Nederland

Regelmatige reclame
verhoogt Uw goodwill

indola N.V.

gevestigd te Voorburg (Z.H.)

Uitgifte van
f. 600.000,- GEWONE AANDELEN

in stukken van f 500,-, ten volle delende in de
resultaten van het boekjaar 1954 en volgende boek-
jaren, uitsluitend voor houders of kopers van claims.

De inschrijving op f 300.000,- aandelen van deze uitgifte
is reeds verzekerd.

Ondergetekende bericht dat de inschrijving op
bovengenoemde uitgifte
tot de koers van

100 pCt.

op
DINSDAG 4 MEI 1954

van des voorm. 9 tot des nam. 4 uur

zal openstaan bij haar kantoren te Rotterdam, Amster-
dam, 's-Gravenhage en Rijswijk, op de voorwaarden
van het prospectus d.d. 21 April 1954.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten, alsmede, in
beperkt aantal, jaarverslagen over 1953 en statuten
der vennootschap, zijn bij de kantoren van inschrij-
ving verkrijgbaar.

ROTTERDAMSCH EENDELIJKE BANK N.V.

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIEMAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

KAS-ASSOCIATIE N.V.

SPIJSTRAAT 172

AMSTERDAM

Incasso van kwitanties en
handelswissels

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse
Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementenprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

De Nederlandse Consumentenbond

De Nederlandse Consumentenbond is een onafhankelijke particuliere organisatie, opgericht op 14 Januari 1953. In April trad de organisatie in de openbaarheid door uitgifte van haar maandblad, de Consumentengids.

Dat de jonge organisatie onmiddellijk weerklink heeft gevonden blijkt uit de zeer snelle ontwikkeling: bij de oprichting bedroeg het aantal aangeslotenen 161, welk aantal thans is opgelopen tot meer dan 70.000.

De bond kent naast individuele leden collectieve leden, zoals de Centrale van Hogere Rijksambtenaren, het Ambtenarencentrum, de Indische Pensioenbond en de Nederlandse Onderwijzersvereniging.

In het bestuur van de bond hebben bekende figuren van zeer uiteenlopende richting zitting, zoals Mej. Mr J. F. M. Bosch (R.K.), secretaris van het College van Rijksbemiddelaars, Mej. Mr J. J. Ten Broecke Hoekstra, Haags gemeenteraadslid van de V.V.D., Prof. Dr F. de Roos van de Vrije Universiteit en de socialistische oud-minister Mr J. in 't Veld.

De Consumentenbond tracht de positie van de consument te versterken op drieërlei wijze:

1e. Onderzoek van waren.

De Consumentenbond wil de consumenten van objectief advies dienen betreffende de velerlei artikelen, waarvan de kwaliteit in verhouding tot de prijs zeer moeilijk door de individuele consument kan worden afgewogen tegen die van gelijksoortige artikelen.

Het ligt in de bedoeling een aantal afzonderlijke eigenschappen aan een bepaald product te onderscheiden en de verschillende merken op ieder van die eigenschappen te doen testen door experts. De test-resultaten t.a.v. de afzonderlijke eigenschappen van het product en hun prijs worden dan gepubliceerd, waarbij het dus mogelijk zal blijken een zekere rangorde tussen de verschillende merken te onderscheiden t.a.v. elke eigenschap. Op deze wijze wordt getracht de individuele consumenten enige bouwstenen te verschaffen om voor ieders individuele geval het juiste product te kunnen kiezen.

Het onderzoek zal vnl. worden gericht op die waren,

waarvan het vraagstuk van de kwaliteit op een bepaald moment actueel is. Bij wijze van voorbeeld moge worden gewezen op het recente onderzoek dat de Nederlandse Consumentenbond heeft laten instellen naar de kwaliteit in verhouding tot de prijs van verschillende soorten brandstoffen. Zulks naar aanleiding van de folder van een grote Haagse kolenhandel, die kennelijk onjuiste voorlichting aan de consumenten verstrekke.

Een dergelijke objectieve voorlichting omtrent waren zal het de consumenten mogelijk maken een meer verantwoorde keuze te doen uit de vele alternatieven en een stimulans inhouden voor fabrikanten om de kwaliteit van hun producten te verbeteren. Aldus kan een bijdrage worden geleverd tot een verhoogde efficiency van het totale economische bestel.

2e. Het aankweken van kostenbesef bij de consumenten.

De Consumentenbond wil trachten de consumenten meer kostenbesef bij te brengen door hen voor te rekenen welke belangrijke kosten hun eigen hoge eisen t.a.v. assortiment, bediening en bezorging mee brengen.

3e. Het vormen van een tegenwicht tegen kartellering.

De Consumentenbond aanvaardt de ontwikkeling van de samenwerking in het bedrijfsleven als gegeven, maar wenst de uitwassen er van te bestrijden. Derhalve tracht de Consumentenbond die overeenkomsten tussen producenten en handelaren op te sporen, die er op gericht zijn de consumenten onredelijk te belasten. Dergelijke overeenkomsten zal de bond openbaar maken teneinde de publieke opinie wakker te schudden. Voorts zal hij de aandacht van Regering en volksvertegenwoordiging hiervoor vragen.

Ten slotte streeft de Consumentenbond er naar van de aanvang af te worden betrokken bij de opstelling en uitvoering van alle regelingen in het bedrijfsleven waarbij het consumentenbelang een grote rol speelt. Hiertoe kan het gewenst zijn te trachten zitting te verkrijgen in bepaalde lichamen der Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie en voorts bijv. in de in het Wetsontwerp Economische Mededinging voorgestelde Commissie Economische Mededinging.

's-Gravenhage.

W. DRECHSEL, econ. drs.

INHOUD

	Blz.		Blz.
De Nederlandse Consumentenbond, door Drs W. Drechsel	327	Economische kroniek van Indonesië, door Prof. Dr A. Kraal	339
Zet het offensief door, door Prof. Dr J. Wisselink	329	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ...	342
De melkvoorziening van West-Nederland, door Drs G. Greidanus	331	De 'Belgische geld- en kapitaalmarkt in Maart 1954, door Dr L. Delmotte	342
Rubber in het Sowjet-blok, door Drs J. C. Gerritsen	334	Statistieken:	
La libération du mouvement des capitaux entre les pays de Benelux, door Dr C. de Strycker	337	Emissies in 1954	344
		Wisselkoersen	344

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mértens; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Prof. Dr J. WISSELINK, Zet het offensief door.

In „E.-S.B.” van 21 April jl. heeft schrijver betoogd, dat de halfweg-positie in de liberalisatie, waarbij wel contingenten worden opgeheven, doch invoerrechten blijven gehandhaafd, onhoudbaar is. West-Europa (en inzonderheid de kleine landen) zal, figuurlijk gesproken, of het offensief naar een volledige liberalisatie moeten doorzetten of terug moeten naar de uitgangstelling. Dit laatste wil zeggen het wederom instellen van contingenten. Europa heeft een rationele productie nodig, alleen reeds met het oog op de kosten van levensonderhoud, doch vooral voor zijn export buiten Europa. Meerdere protectie binnen Europa is een stap terug op de weg naar een basis voor de toekomstige collectieve welvaart. Europa als geheel heeft een werkelijk vrije markt nodig. Wanneer de gehele vrijmaking direct nog niet realiseerbaar blijkt, zou een geleidelijke oplossing overwogen kunnen worden, nl. de onmiddellijke opheffing van invoerrechten, met handhaving c.q. wederinstelling van een voorlopige contingentering, die een snel schematisch-aflopend karakter moet hebben. Er moet tevens een einde komen aan exportrabatten, speciale fiscale faciliteiten enz. De onderlinge afschaffing van invoerrechten moet alleen gelden voor de deelnemende Europese landen. Het lijkt niet wenselijk, voor te schrijven uit welke van de samenwerkende landen een bepaald land de vastgestelde invoer moet toelaten.

Drs G. GREIDANUS, De melkvoorziening van West-Nederland.

Reeds in 1933 zag de Regering zich gedwongen een speciale consumptiemelkregeling op wettelijke basis voor West-Nederland te ontwerpen en sinds het vrijlaten van de straatprijs van consumptiemelk op 19 April 1953 gaan er opnieuw stemmen op voor een regeling om op doeltreffende wijze het hoofd te kunnen bieden aan de moeilijkheden, die eigen zijn aan de consumptiemelkvoorziening van Westelijk Nederland. De consumptiemelkregeling van de jaren dertig was toe te schrijven aan het feit, dat de consumptiemelk ten gevolge van de afzetmoeilijkheden voor de zuivelproducten in toenemende mate werd blootgesteld aan de concurrentie van de industriemelk. Tegelijk met het vrijlaten van de consumentenprijs in 1953 kwam de aanvullingsmelkregeling voor de Westelijke tekortgebieden te vervallen. Sindsdien kunnen de standaardisatiebedrijven de kosten van de aanvullingsmelk in beginsel rechtstreeks op de consument verhalen, wat leidde tot verhoging van de melkprijs. De veehouders in het Westen profiteerden hiervan en ontvingen een naar verhouding hogere melkprijs. Dit gaf moeilijkheden bij de melkvoorziening van de industriebedrijven, zodat nu van deze zijde de wens tot regeling naar voren is gekomen.

Drs J. C. GERRITSEN, Rubber in het Sowjet-blok.

De gezamenlijke importen van natuurrubber in het Sowjet-gebied staan in de laatste jaren op een niveau van 150.000 à 200.000 ton. De leveranties aan Rusland worden hoofdzakelijk door Malakka en Engeland verricht; de leveranties aan China zijn sedert 1952 afkomstig van Ceylon. Het is waarschijnlijk dat de Russische productie van natuurrubber tezamen met die van Roemenië en Hongarije voorshands tenminste 15.000 ton bedraagt. De rubbervoorziening van Rusland door middel van synthetische rubber gaat ver uit boven de omvang

der natuurrubberleveranties, zomede van de inheemse productie van natuurrubber. De productie van synthetische rubber in Rusland belooft thans, naar men aanneemt, ongeveer 250.000 ton. Wordt het vijfde vijfjarenplan met succes uitgevoerd, dan zal de productie in de naaste toekomst tot ongeveer 350.000 ton per jaar stijgen. Niet alleen de nationale bedrijven voorzien in Ruslands behoefte aan synthetische rubber, ook de in Oost-Duitsland in bedrijf zijnde fabriek te Schkopau draagt hiertoe bij. De rubberverwerkende industrie in Rusland is in zeer sterke mate op de vervaardiging van banden ten behoeve van vrachtauto's en tractoren ingesteld. Mocht er een intensief handelsverkeer tot stand komen tussen Oost en West, dan is het mogelijk dat de wereldrubbervoorziening veranderingen zal ondergaan.

Dr C. DE STRYCKER, La libération du mouvement, des capitaux entre les pays de Benelux.

De kapitalen, die door Nederlandse ingezetenen zijn geïnvesteerd of gedeponneerd in België en Luxemburg genieten een bijna volledige vrijheid. Deze kapitalen kunnen niet alleen zonder enige formaliteit worden gerepareerd, maar kunnen ook opnieuw worden geïnvesteerd in de B.L.E.U. in iedere vorm die de bezitter wenst. De ingezetenen van de B.L.E.U. kunnen kapitalen overmaken naar Nederland en ze daar in iedere vorm investeren of beleggen. Van deze mogelijkheden voor de ingezetenen van de B.L.E.U. wordt niet in belangrijke mate gebruik gemaakt, o.a. omdat iedere buitenlandse investering in Nederland toestemming behoeft en deze slechts wordt gegeven, indien de investering van belang is voor Nederland. De vrije beweging van goederen, personen en kapitaal is essentieel voor de verwezenlijking van een ware economische unie tussen de Benelux-landen.

— SOMMAIRE —

Prof. Dr J. WISSELINK, Poursuivons l'offensive.

Dans l'„E.-S.B.” du 21 octobre, l'auteur estimait la politique de demi-mesure suivie en matière de libération, supprimant les contingents mais maintenant les droits de douane. L'auteur plaide dans cet article en faveur d'une libéralisation intégrale.

Drs G. GREIDANUS, L'approvisionnement en lait dans l'Ouest des Pays-Bas.

Cet article contient quelques éclaircissements sur les règlements concernant la consommation du lait dans l'Ouest des Pays-Bas, en vigueur vers avant et après la guerre.

Drs J. C. GERRITSEN, Le caoutchouc dans le bloc soviétique.

L'auteur donne tout d'abord un aperçu des importations et de la production de caoutchouc naturel et de caoutchouc synthétique dans le bloc soviétique. Il examine ensuite la situation de l'industrie du caoutchouc. Il étudie enfin les conséquences d'une intensification des relations commerciales Est-Ouest sur l'approvisionnement mondial en caoutchouc.

Dr C. DE STRYCKER, La libération du mouvement, des capitaux entre les pays de Benelux.

L'auteur expose les mesures de libéralisation relatives au mouvement des capitaux, prises entre les pays de Benelux. L'auteur insiste ensuite sur l'intérêt que présente la libre circulation des biens, des personnes et des capitaux entre les pays de Benelux.

Zet het offensief door

De halfweg-positie bij de liberalisatie is onhoudbaar.

In ons vorig artikel¹⁾ werd eerst gewezen op de structurele overcapaciteit der collectieve Westeuropese textiel-industrie, op haar zeer belangrijke export en op de noodzakelijkheid van het behoud van een goede export-positie op de overzeese markten.

Tevens werd betoogd, dat de concurrentie op deze markten sterk toeneemt en dat Europa zich moet haasten om de collectieve rationalisatie te bevorderen en de kostprijzen te verlagen. Hierbij is essentieel de creëring van één grote vrije Westeuropese markt, omdat alleen deze een aanmerkelijke vergroting der productieseries en een belangrijke kostprijsverlaging mogelijk maakt.

Voorts werden belicht de gevaren der tegenwoordige halfweg-positie in deze liberalisatie (waarbij wel contingenten worden opgeheven doch invoerrechten worden gehandhaafd) voor die bedrijfstakken in de kleine landen, welke hoge initiale kosten per serie hebben (zoals de voor de export zeer belangrijke textieldrukkerij).

Deze halfweg-positie is onhoudbaar en West-Europa (en inzonderheid de kleine landen) zal, figuurlijk gesproken, of het offensief naar een volledige liberalisatie van de bovengenoemde bedrijfstakken moeten doorzetten of terug moeten naar de uitgangsstelling. Dit laatste wil zeggen het wederom instellen van contingenten.

Hieronder zullen beide alternatieven worden gezien.

Terugtocht. weinig aantrekkelijk.

Er zouden in de kleine landen enkelen, en misschien wel meerderen, kunnen zijn voor wie deze ontwikkeling aanleiding zou kunnen zijn om een vergroting, althans handhaving te vragen van de bestaande bescherming voor de betrokken bedrijfstakken. Indien men echter de structurele positie der Westeuropese drukkerij-industrie beziet, moet men zich wel ernstig afvragen of dit verstandig zou zijn. Europa-als-geheel, arm als het au fond is, heeft een rationele productie nodig, alleen reeds met het oog op de kosten van levensonderhoud, doch vooral voor zijn export buiten Europa. Voor de overbevolkte landen geldt dit al zeer sterk. Meer protectie binnen Europa is een stap terug op de weg naar een basis voor onze toekomstige collectieve welvaart.

Europa als geheel heeft slechts een werkelijk vrije markt nodig. En de kleine landen hebben precies hetzelfde nodig, een markt zonder contingenteringen en zonder invoerrechten. Zij moeten alleen maar werkelijk gelijke kansen hebben.

Het creëren van de vrije Europese markt is een economische manoeuvre. Zij is te vergelijken met een tactische manoeuvre. De tactiek leert, dat men niet halverwege in een aanval kan blijven stilstaan. Dit is gevaarlijk en geeft bijna altijd grote verliezen voor de aanval. En Europa is in de aanval om een positie te bezetten, waarin welvaart voor onze volken mogelijk is. Men moet of voorwaarts of terug.

Het doorzetten van een aanval kost offers, doch deze offers zijn bijna altijd geringer dan die, welke inhaerent zijn aan het halfweg stoppen en afwachten. Het alternatief van de terugtocht is weinig aantrekkelijk: men offert dan vrij zeker de kans op een collectief rationelere productie en een redelijke exportpositie op.

De conclusie moet dus wel luiden: zet de aanval door,

ook al kost het offers. Er is geen keus. Tot de O.E.E.C.-landen zouden wij dan ook de vraag willen richten: schep nu spoedig een werkelijk vrije markt, zonder invoerrechten en zonder contingenteringen, maar ook zonder exportsubsidies e.d. Geef ruimte in Europees verband!

Ongetwijfeld zijn er moeilijkheden te overwinnen. Een doortastende aanvoerder veroorzaakt echter in het algemeen de minste verliezen in zijn troep. En er is toch al een voorbeeld van een gelukte aanval in de strijd om de Europese welvaart in de Europese Kolen- en Staal-Gemeenschap. En de problemen der E.K.S.G. snijden toch oneindig dieper in in het gehele economische leven en zijn toch van totaal andere dimensies dan die der drukkerij-industrie.

De voordelen voor consument en producent van een geheel vrije markt springen in het oog. De consument krijgt een goedkoper product, allereerst doordat de invoerrechten wegvallen en vervolgens omdat de producent onder gunstiger voorwaarden kan fabriceren.

De producent krijgt een belangrijk grotere markt, waardoor:

1. mogelijkheden tot specialisatie per land en per bedrijf;
2. langere series per dessin;
3. versterking van de concurrentiepositie op de overzeese markten.

Invoerrechten en exportrabatten e.d. voor bedrukte weefsels weg!! Snel en schematisch afnemende contingenten.

Ik heb voldoende vertrouwen in het inzicht van de Nederlandse textieldrukkers om aan te mogen nemen dat zij, long-term en short-term afwegend, de bedoelde werkelijke vrijmaking van de Europese markt zouden aanvaarden. Wij kunnen ons echter voorstellen dat, ondanks de genoemde long-term voordelen, men in andere betrokken landen iets voorzichtiger te werk zou willen gaan. Wanneer derhalve de vrijmaking direct en voor 100 pCt nog niet realiseerbaar blijkt, zou ook een geleidelijke oplossing overwogen kunnen worden. Maar dan langs *de andere weg!* Niet de weg van de liberalisatie met behoud van invoerrechten, die de collectieve rationalisatie in de weg staan, maar de weg van de onmiddellijke opheffing van invoerrechten voor bedrukte weefsels, desnoods met handhaving c.q. wederinstelling van een (voorlopige) contingentering, die echter een snel schematisch-aflopend karakter moet hebben. Dat dan ook tevens een eind moet komen aan exportrabatten, speciale fiscale faciliteiten enz. (met controle hierop!) spreekt vanzelf. Anders wordt de afschaffing van invoerrechten omgaan.

Eveneens zou de onderlinge afschaffing van invoerrechten op prints alleen moeten gelden voor de deelnemende Europese landen. Men stelt geen premie op het zich onttrekken aan collectief Europees werk!

Onderstaand veroorloven wij ons een suggestie voor een dergelijke gedeeltelijke vrijmaking, waarbij wij ons voorbeeld moeten beperken tot de zes meergenoemde landen, omdat voor de overige O.E.E.C.-landen zelfs geen benaderende cijfers te verkrijgen waren.

In de hierna volgende tabel lezen wij, dat het verbruik van bedrukte weefsels in deze landen in 1952 ca 65.000 ton bedroeg. De onderlinge goederenruil in de hierboven genoemde landen (waarbij de Benelux als eenheid is beschouwd) is in 1952 2.856 ton geweest, m.a.w. 4 à 5 pCt

¹⁾ „Het tempo der Westeuropese liberalisatie” in „E.S.B.” van 21 April 1954.

van het verbruik. Het lijkt ons toch zeker aanvaardbaar dat deze onderlinge ruil in eerste instantie wordt opgevoerd tot bijv. 10 pCt van het verbruik, d.w.z. ca 6.500 ton. Al te lange tijd heeft Europa nl. mijns inziens niet.

Deze hoeveelheid van 6.500 ton vormt dan voor het geheel der landen de onderlinge goederenbeweging. Hierbij moet voor elk der betrokken landen de toe te laten hoeveelheid afhankelijk zijn van het verbruik in dat land, m.a.w. de import die een land minstens moet toelaten uit de andere landen van de groep zal 10 pCt moeten zijn van het verbruik in dat land³⁾.

Hoe in dit geval de importcontingenten per land er uit zullen zien, moge blijken uit onderstaande tabel:

Verdeling van het 10 pCt-importcontingent over de samenwerkende landen

Landen -	Verbruik 1952 in tonnen	Contingent in tonnen
West-Duitsland	30.558	3.056
Frankrijk	9.047	905
Italië	18.457	1.846
Benelux	6.242	624
Zwitserland	1.236	124
Samen	65.540	6.555

De cijfers in de laatste kolom moeten worden beschouwd als minima die de betreffende landen toe moeten laten uit de samenwerkende landen. Uiteraard hebben de invoerende landen het recht de invoer boven het vastgestelde quantum toe te staan. In bovengenoemde contingenten mogen uiteraard niet de invoeren van de niet medewerkende landen begrepen worden. Het is, zoals gezegd, niet rationeel om een premie te stellen op het zich onttrekken aan collectieve Europese arbeid. Hiervoor zullen de betreffende regeringen de nodige maatregelen zelf moeten nemen.

Het lijkt niet wenselijk, voor te schrijven uit welke van de samenwerkende landen een bepaald land de vastgestelde invoer moet toelaten. De vrije concurrentie zal hier haar werk moeten kunnen verrichten en ieder kan dus trachten een zo groot mogelijk deel van het totale importcontingent te bemachtigen. Ik vraag mij echter af, of het dan niet geboden is, om in dit hoeveelhedencontingent ook een waardeplafond aan te brengen, teneinde bij de overgang te grote schokken te vermijden.

Het bovenstaande betoog zouden wij mutatis mutandis willen laten gelden voor het geheel der O.E.E.C.-landen; slechts door het ontbreken van de benodigde cijfers hebben wij onze uitwerking tot genoemde zes landen beperkt.

Résumé.

Strategie en tactiek hebben bepaalde grondregelen. Niet alleen de theorie doch ook de praktijk leert dat men tegen deze grondregelen niet ongestraft kan zondigen.

West-Europa zondigt er momenteel wat de drukkerij-industrie betreft zwaar tegen, door een aanval halfweg te stoppen en in deze zeer ongunstige positie te blijven

³⁾ Het relatieren van de betrokken contingenten aan het binnenlands verbruik voorkomt dat de contingenten onderwerp worden van handelspolitieke onderhandelingen. Niets is funester voor het industriële „plannen” in een structurele lijn, dan dat op onderdelen weer een weifelende politiek wordt gevolgd.

zitten. Zulk een stelling is geen uitgangspunt en is geen doel. Zij biedt, in onderscheid met een afwachtingspositie, vrijwel geen beschutting. Een halfweg-positie geeft slechts nodeloze verliezen. Men moet of vooruit, of men moet terug naar een veiliger en minder geëxponeerde stelling. Aarzelt men en blijft men zitten, dan veroorzaakt men grote verliezen aan mensen en aan materieel.

Indien wij met de liberalisatie van West-Europa niet kunnen besluiten om of aan te vallen of terug te trekken, zullen belangrijke sociale en economische verliezen ons deel zijn. Men zie wat zich nu reeds in de Belgische drukkerij-industrie begint af te tekenen. En het ergste is dat met deze verliezen geen enkel positief doel gediend wordt. De in deze volstrekt doellose positie sneuvelende manschappen zijn slechts een aanklacht tegen een aarzelende leiding, die hen in deze positie laat.

Ook de regimentscommandanten, in casu de leiders der ondernemingen, kunnen zelf in hun eigen onderdeel niet de onder deze omstandigheden nog meest-juiste maatregelen treffen, om de verliezen te beperken, omdat ze niet weten of er straks vóór of achteruit bevolen zal worden. Men weet o.a. ook nog niet wat men ten aanzien van aantrekking van medewerkers, opleiding enz. moet doen.

Wat nodig is, is een positief plan en een positief eerste bevel, opdat zowel de regeringen van de landen, als de industrieën en de handel in elk land op hun beurt verder kunnen „plannen”. Indien de lijn der structurele ontwikkeling niet vastligt en althans niet een „target timing” van de in deze lijn geprojecteerde stappen vaststaat, kan men in een onderneming en collectief in een industrie slechts ten dele reorganiseren.

Wat immers bij een liberalisatie goed kan zijn, kan een misgreep blijken indien de terugtocht bevolen zou moeten worden. Dat ook de opvoering der productiviteit in de ondernemingen hieronder lijdt, of althans vertraagd wordt, is duidelijk.

In de krijgskunde en in de krijgsgeschiedenis wordt het niet nemen van een decisie, als deze zeer nodig is, de verantwoordelijke leiding zwaar aangerekend. Een decisie, waaraan fouten kleven, wordt veel minder erg geacht.

Zo zal men later ook zwaar oordelen over de fout die Europa nu collectief dreigt te maken ten aanzien van een belangrijke industrie. De fout dat wij, door gebrek aan moed, niet de positie durven te veroveren waarin onze jonge mensen straks economisch en sociaal kunnen ademen. Deels wellicht uit conservatisme, doch vooral uit angst voor verliezen.

Deze verliezen zullen er zeker zijn, in de gelederen van alle Europese drukkerijen en ook in de onze. Verliezen welke echter — in onderscheid met die in de tegenwoordige halfweg-positie — *doel hebben* en welke bovendien minder zullen zijn dan de toekomstige verliezen welke ons wachten indien wij een behoorlijke collectieve Europese exportpositie niet bereiken. Bij een uitgesproken structurele overcapaciteit betekent een straks sterk verminderde export een economisch gebrek aan lucht. En gebrek aan lucht betekent en doden door verstikking en amechtige overlevenden.

Er is nu in ieder geval een decisie nodig. Maar laat deze decisie dan zijn het bevel tot het nu doorzetten van het offensief.

De melkvoorziening van West-Nederland

Inleiding.

Het Westen van ons land is op het punt van de melkvoorziening al lange tijd een zorgenkind van de Overheid en van het bedrijfsleven geweest. Reeds in 1933 zag de Regering zich gedwongen een speciale consumptiemelkregeling op wettelijke basis voor West-Nederland te ontwerpen en sinds het vrijlaten van de straatprijs van consumptiemelk op 19 April 1953 gaan er opnieuw stemmen op voor een regeling om op doeltreffende wijze het hoofd te kunnen bieden aan de moeilijkheden, die eigen zijn aan de consumptiemelkvoorziening van Westelijk Nederland.

De omstandigheden, die in de crisisjaren tot een regeling noopten en die thans om een regeling vragen, zijn echter niet dezelfde. De consumptiemelkregeling van de jaren dertig was toe te schrijven aan het feit, dat de consumptiemelk ten gevolge van de afzetmoeilijkheden voor de zuivelproducten in toenemende mate werd blootgesteld aan de concurrentie van de industriemelk, waardoor de rentabiliteit van het bedrijf van de consumptiemelkers in het Westen ernstig in gevaar dreigde te komen.

Door het vrijlaten van de consumentenprijs in 1953 zijn er echter moeilijkheden ontstaan, die eigenlijk net tegengesteld zijn aan die in de jaren dertig. Tegelijk met het vrijlaten van de consumentenprijs kwam nl. de aanvullingsmelkregeling voor de Westelijke tekortgebieden te vervallen. Sindsdien kunnen de standaardisatiebedrijven de kosten van de aanvullingsmelk in beginsel rechtstreeks op de consument verhalen. Dit leidde reeds enkele malen tot een verhoging van de melkprijs voor de consument in het Westen ¹⁾. De veehouders in het Westen, op wier melk de hogere aanvoerkosten uiteraard niet drukten, profiteerden hiervan en ontvingen een naar verhouding hogere melkprijs. Dit gaf evenwel moeilijkheden bij de melkvoorziening van de industriebedrijven, zodat nu van deze zijde de wens tot regeling naar voren is gekomen.

Tot goed begrip van de consumptiemelkregeling in de jaren dertig, mag eerst op drie verschilpunten tussen het Westen en de rest van Nederland worden gewezen, verschillen, die tegenwoordig ook nog voor een belangrijk deel van kracht zijn:

a. De grote bevolkingsconcentratie in het Westen.

In het Westen met zijn vele grote steden woonde ongeveer de helft van de Nederlandse bevolking en de vraag naar consumptiemelk was hier dan ook naar verhouding het grootst. Om dit te illustreren zij vermeld, dat van de melk, die in Noord- en Zuid-Holland de boerderij verliet, meer dan de helft voor consumptiemelk was bestemd.

b. Het speciale karakter van de melkhandel en de melkvoorziening in West-Nederland.

Oorspronkelijk hebben de veehouders in het Westen de melk zelf aan de klanten in de steden geleverd, maar met het groter worden van de steden werd dit oneconomisch en schoof zich de figuur van de slijter tussen de veehouder en de consument. In een later stadium bleek er ook nog plaats voor een grossier, een situatie, die in de jaren dertig alleen in West-Nederland werd aange troffen. Verder ontstond er in Zuid-Holland een vijftal veilingen voor de afzet van melk.

Door de constante behoefte aan melk in de steden was

de boer in het Westen er van leverde aan gewend geraakt het gehele jaar door een zoveel mogelijk gelijke hoeveelheid melk te produceren. De middelen, welke hem daarbij ten dienste stonden, waren er voor te zorgen door geregelde verkoop van afgemolken vee en aankoop van elders van pasgekalfde koeien (zgn. „verse” koeien) zijn melkproductie op het gewenste niveau te houden of wel te trachten dit te bereiken door zijn melkvee zoveel mogelijk over het gehele jaar gelijkmatig verdeeld te laten afkalven.

Het spreekt vanzelf, dat de eerste methode extra-kosten met zich bracht, doch de opbrengst van de melk stelde hem doorgaans tot zodanige uitgaven wel in staat. Deze bedrijfsvoering stempelde hem tot de typische taxemelker en dit bleef hij, toen naderhand de slijter en nog later ook de grossier de schakel tussen de producent en de consument ging vormen.

c. Het speciale karakter van de melkveehouderij in het Westen.

Er bestonden in de jaren dertig grote verschillen tussen de aard van het melkveehouderijbedrijf in het Westelijk consumptiemelkgebied en het karakter van de melkveehouderij in overig Nederland. In de eerste plaats hielden de boeren in het Westen in vergelijking tot de rest van Nederland veel vee per ha aan. Dit werd vooral in de hand gewerkt, doordat zij over veel ruwvoeder uit eigen bedrijf en veel afvalproducten van diverse industrieën (bijv. bostel, natte en droge pulp, spoeling, etc.) konden beschikken.

Het waren in het bijzonder twee soorten boeren, die hun stempel drukten op het melkveehouderijbedrijf in het Westen: de zelfkazende veehouders en de consumptiemelkers. De consumptiemelkers streefden in eerste aanleg naar een zo hoog mogelijke melkproductie, ongeacht het vetgehalte. De kaasmakers hadden uit ervaring geleerd, dat de kaasproductie uit melk met 3,5 pCt vet hun het voordeligst uitkwam. Vandaar dat acties tot kwaliteitsverbetering en verhoging van het vetgehalte van de melk bij de boeren in het Westen voordien in het algemeen weinig gehoor hadden gevonden.

De zelfkazers verhandelden hun product bij voorkeur individueel (omdat dan de betere soorten een hogere prijs op de markt oprahten) en niet coöperatief. Naast hetgeen hierboven omtrent de bedrijfsvoering van de consumptiemelkers werd gezegd was dit één der redenen, dat de boeren in West-Nederland erg individualistisch waren ingesteld en moeilijk voor een gezamenlijke actie waren te winnen.

Ten slotte moet nog worden opgemerkt, dat de zelfkazende veehouders een nuttige functie in de melkvoorziening van West-Nederland vervulden doordat zij tijdens de tekortperiode in de winter de kaasproductie geheel of gedeeltelijk stopzetten en de melk zoet leverden. Dit kwam aan een regelmatige voorziening van de consumptie en de industrie zeer ten goede ²⁾.

De consumptiemelkregeling in het Westen des lands in de jaren voor de oorlog.

Toen er tijdens de crisisjaren ten gevolge van de afzetmoeilijkheden bij de zuivelproducten een surplus aan

¹⁾ Het Bedrijfschap voor Zuivel heeft deze prijsverhoging nog enigermate trachten op te vangen door aan alle in het zgn. Westelijk consumptiemelkgebied en alle in de tekortgebieden van overig Nederland in consumptie gebrachte melk bij voorrang van de subsidie uit het L.E.F. een toeslag van 1½ ct resp. 2 ct per liter uit te keren.

²⁾ Literatuur: C. Schiere, Het bedrijf van de zelfkazers in Utrecht en Zuid-holland (Utrecht, 1938).
Dr. B.G.L.M. Tosseram, Het melkwinningsgebied van Amsterdam. Een socio-grafische studie over consumptiemelkers (Purmerend, 1936).

industriemelk ontstond en deze de consumptiemelk concurrentie ging aandoen, heeft de Regering ingegrepen door voor West-Nederland een speciale consumptieregeling op wettelijke basis in het leven te roepen. Deze trad 5 Maart 1933 in werking. Het gebied, waarop de nieuwe regeling van toepassing werd verklaard en dat sindsdien bekend stond als het wettelijk aangewezen gebied, is in de loop der jaren uitgebreid. In 1937 omvatte het alle grote steden in West- en Midden-Nederland (Amsterdam, Haarlem, Leiden, 's-Gravenhage, Rotterdam, Dordrecht, Utrecht, Hilversum en Amersfoort) met inbegrip van een groot aantal aangrenzende gemeenten. Het gebied, waaruit het wettelijk aangewezen gebied zijn consumptiemelk betrok, was echter veel groter (ongeveer $2 \times$ zo groot). Het gedeelte hiervan, dat niet tot het wettelijk gebied behoorde, ondervond in zoverre de gevolgen van de nieuwe regeling, dat de boeren in dit gedeelte, die al sinds jaren aan het wettelijk gebied consumptiemelk hadden geleverd, ook de voordelen van de consumptiemelkregeling deelachtig konden worden (nl. indien zij hun melkleveranties aan het wettelijk gebied bleven voortzetten).

Doel van de consumptiemelkregeling was in het Westen een lonende prijs voor de consumptiemelk af-boerderij te effectueren en tegelijk de kwaliteit van de afgeleverde melk te verbeteren. Hieronder moge nader blijken op welke wijze deze beide doeleinden werden bereikt.

Het verkopen, vervoeren en afleveren van consumptiemelk binnen het wettelijk aangewezen gebied werd aan een vergunning van de Nederlandse Zuivelcentrale — in 1933 nog Crisis-Zuivelcentrale geheten — gebonden. De handel werd aangespoord de benodigde consumptiemelk — ook wanneer deze van buiten het wettelijk gebied werd betrokken — op basis van een uniform regeringscontract (jaarcontract) van de melkveehouders in te kopen. Bij het aangaan van een dergelijk contract verbond de boer zich aan de betreffende handelaar het gehele jaar door dagelijks een bepaalde hoeveelheid melk (dit was de zgn. *taxe*³⁾) te leveren. De Zuivelcentrale stelde voor de taxemelk een minimum-inkoopprijs vast, welke steeds boven de zuivelwaarde van de industriemelk lag.

De berekening van de minimum-inkoopprijs berustte op het volgende. Men ging uit van de zuivelwaarde. De voornaamste verwerkte producten in het Westen waren volvette boerenkaas en gecondenseerde melk en melkpoeder van de productiefabrieken van Rotterdam en omgeving. De realisatiewaarde van de melk bij verwerking tot gecondenseerde melk en melkpoeder was direct bekend, omdat de fabrieken de inkooprijzen van de melk welkelijks vaststelden en publiceerden (zgn. *industriënoterings* Rotterdam).

Voor de kaaswaarde nam men aanvankelijk $20 \times$ de notering van tweede kwaliteit kaas Bodegraven plus de uitkering uit het Landbouwcrisisfonds. (De noteringen van de markt te Bodegraven luiden per pond). Later bezigde men voor de berekening van de kaaswaarde een meer verfijnde formule.

De inkooprijzen voor tweede kwaliteit consumptiemelk stelde men (na ampel overleg) 1 ct per liter hoger dan het gemiddelde van de industriënoterings Rotterdam en de kaaswaarde. Voor eerste kwaliteit consumptiemelk zou $\frac{1}{2}$ ct meer en voor derde kwaliteit $\frac{1}{4}$ ct minder worden betaald.

Daar de zuivelwaarde voortdurend fluctueerde, geschiedde dit ook met de inkooprijzen van de consumptiemelk. Men achtte dit echter een bezwaar en paste de consumptiemelkrijzen daarom minder vaak aan. De Zuivelcentrale heeft de ussentijds verschillen verrekend via een rekening-courantsysteem.

Omdat het voor de handel ondoenlijk was een jaar vooruit nauwkeurig te berekenen welke hoeveelheid consumptiemelk er zou moeten worden gedistribueerd, was het ook toegestaan andere dan taxemelk (industriemelk of overmelk) in consumptie te brengen. Ten einde echter het afsluiten van jaarcontracten te bevorderen en het in consumptie brengen van andere (goedkopere) melk tegen te gaan — hierdoor zou het voornaamste doel van de regeling immers worden ondermijnd — werd bepaald, dat de handel voor in consumptie gebrachte melk, die niet

op een jaarcontract was gekocht, een „afdracht” aan de Zuivelcentrale moest betalen. De hoogte van de afdracht werd steeds gebaseerd op het verschil tussen de minimum-inkooprijzen van consumptiemelk en de laagst denkbare industrieprijzen. Zodoende had de handel er geen enkel belang meer bij geen jaarcontract af te sluiten en toch industriemelk in consumptie te brengen.

Overigens dient te worden opgemerkt, dat het manipuleren met de grootte der afdracht een machtig middel vormde om de storende invoer van melk uit andere delen des lands naar het wettelijk aangewezen gebied tegen te houden.

Daar de Zuivelcentrale er grote waarde aan hechtte de volle medewerking van alle betrokkenen te verkrijgen, vormde zij in de centra, waar daaraan behoefte werd gevoeld, plaatselijke commissies van bijstand uit de kringen van de melkhandel, de veehouders en — indien gewenst — de verwerkende fabrieken. Deze commissies kregen geen regelende bevoegdheid, doch wel de gelegenheid om in hun eigen belang aan een goede controle op de regeling hun medewerking te verlenen. Zij hebben in het algemeen een bemiddelende rol gespeeld tussen de directe belanghebbenden (de handelaren en de veehouders). Verder hebben zij een nuttige tussenschakel gevormd tussen de Zuivelcentrale en de genoemde belanghebbenden.

Aanvankelijk meende de Zuivelcentrale zich te kunnen beperken tot het vaststellen van een minimum-inkoopprijs voor consumptiemelk af-boerderij en meende zij zich niet te behoeven in te laten met het vaststellen van de verkoopprijs aan de consument (straatprijs). Spoedig bleek echter, dat, wilde behalve de boer ook de slijter belang hebben bij de regeling, deze eveneens van een redelijk inkomen of althans van een minimale winstmarge moest zijn verzekerd, reden waafom de Zuivelcentrale er reeds in Augustus 1933 toe overging ook een minimum-verkoopprijs voor de consumptiemelk te fixeren.

Ten einde de bemoeiingen met de productie en afzet van agrarische producten, waartoe de Overheid in de crisisjaren werd gedwongen, zoveel mogelijk dienstbaar te maken aan een kwaliteitsverbetering van deze producten, werd bij het instellen van de consumptiemelkregeling in het Westen van het land tegelijk tot een verplichte kwaliteitscontrole besloten. Bij de uitvoering hiervan werden de reeds bestaande melkcontrolestations ingeschakeld.

Alle in het wettelijk aangewezen gebied verkochte consumptiemelk werd nadien op de volgende punten onderzocht: 1 reinheid, 2 houdbaarheid, 3 aanwezigheid van streptococci, 4 vetgehalte, 5 vervalsing. Op grond hiervan werd de melk in drie kwaliteitsklassen ingedeeld en hiernaar uitbetaald.

Om het doel van de consumptiemelkregeling echter zoveel mogelijk te waarborgen was ten aanzien van de kwaliteitskortingen bepaald, dat de melkhandelaar deze niet zelf mocht toucheren, maar weer aan de Zuivelcentrale moest afdragen. Zodoende kostte alle melk de handel hetzelfde en had deze er geen enkel belang meer bij om vooral goedkope melk van derde kwaliteit te betrekken. Integendeel, hij streefde nu naar het omgekeerde. Onder vigueur van de consumptiemelkregeling is de kwaliteit van de melk in het Westen des lands in de jaren dertig beduidend verbeterd, een omstandigheid, die het bestaan van de regeling op zichzelf reeds rechtvaardigde. Een en ander moge blijken uit de volgende cijfers.

³⁾ De *taxe* heeft met bepaalde uitzonderingen maximaal 8 liter en minimaal 6 liter per koe per dag bedragen.

Kwaliteitsindeling van de melk onder de consumptiemelk-regeling in West-Nederland (in procenten)

jaar	1e klasse	2e klasse	3e klasse
1933	54,6	29,8	15,6
1934	64,0	25,2	10,8
1935	70,0	20,4	9,6
1936	71,1	19,6	9,3

Het resultaat van de kwaliteitsverbetering was in feite nog groter dan door de cijfers wordt aangegeven, daar de kwaliteitseisen in 1933 minder zwaar werden gesteld dan in de volgende jaren.

Een andere belangrijke taak, welke in niet geringe mate heeft bijgedragen tot de verbetering van de kwaliteit van de melk en waarvan de uitvoering eveneens werd opgedragen aan de erkende melkcontrôlestations, was de bedrijfscontrôle, waarmede werd aangevangen in het tweede contractjaar (1934/35). Deze hield een contrôle in op de bedrijven naar zindelijkheid van de stal, zindelijkheid van het vee en zindelijkheid van het gereedschap, dat bij de behandeling en de winning van de melk werd gebruikt.

Ter aanmoediging van betere toestanden op de bedrijven loofde de Zuivelcentrale hiervoor premies uit. Deze werden geput uit het fonds door de kwaliteits- en andere afdrachten gevormd. Werden op een bedrijf blijvend slechte toestanden aangetroffen, dan kon de veehouder van levering van melk op een regeringscontract worden uitgesloten. Ook met deze bedrijfscontrôle zijn goede resultaten bereikt.

Ten slotte is de Zuivelcentrale in het raam van de consumptiemelkregeling overgegaan tot een bestrijding van t.b.c. onder het rundvee. De uitvoering hiervan geschiedde volgens Rijksvoorschriften en werd opgedragen aan de daarvoor in Noord-, Zuid-Holland en Utrecht reeds bestaande organisaties. Voor de veehouders, die zich verbonden aan de t.b.c.-bestrijding deel te nemen, werden eveneens premies beschikbaar gesteld.

Tot besluit van de uiteenzetting van de consumptiemelkregeling in de jaren dertig moge worden vermeld, dat deze regeling zichzelf geheel heeft bekostigd. Alle kosten, welke de uitvoering meebracht uit hoofde van administratie, contrôle, premies voor bedrijven en voor t.b.c.-bestrijding, etc. zijn bestreden uit het fonds van de afdrachten reeds eerder genoemd.

De wettelijke regeling bleef tot de drie provincies in het Westen beperkt. In veel gemeenten van de andere provinciën heeft men de regeling echter met sanctie van de Nederlandse Zuivelcentrale vrijwillig gevolgd (zgn. buitenwettelijk gebied).

In 1938 meende de Regering zich uit de hierboven weergegeven consumptieregeling te kunnen terugtrekken. Te rekenen van 3 April 1938 af is zij door verenigingen, die door organisaties van de melkhandel en van de melkveehouders daartoe in het leven werden geroepen, te weten de Algemene Vereniging voor Melkvoorziening (A.V.M.) en de Consumptie-Melk-Centrale (C.M.C.) op ongeveer gelijke voet voortgezet⁴⁾. De regeling heeft tot in de oorlog voortbestaan.

De recente plannen voor een regeling van de melkvoorziening in West-Nederland.

De oorlog heeft op menig gebied veranderingen gebracht. De grootste verandering met betrekking tot de

⁴⁾ Als bijzonderheid kan op dit punt misschien wel worden vermeld, dat de betaling aan de boer nadien niet meer door de handel rechtstreeks geschiedde, maar over de C.M.C. liep. Op grond van het Crisis-Zuivelbesluit moest een boer na 3 April 1938, wilde hij voor levering van consumptiemelk in aanmerking komen, aange-loten zijn bij de C.M.C. en evenzo een handelaar voor het betrekken van de melk bij de A.V.M.

melkvoorziening lag hierin, dat de melkconsumptie na de oorlog enorm bleek te zijn toegenomen. Verder was de prijspolitiek van het Bedrijfschap voor Zuivel tot 1950 voor consumptiemelk in vergelijking tot die voor industriemelk ongunstig. Ook vond na de oorlog een uitbreiding van het apparaat voor industriële melkverwerking in West-Nederland plaats. Het tekort aan melk in het Westen werd daardoor nog meer vergroot, hetgeen voor de toekomst ernstige moeilijkheden voorspelde. Een „wilde” strijd om de melk lag in het Westen in het verschiet.

Aanvankelijk is deze door het prijsregelend optreden van het Bedrijfschap voor Zuivel nog getemperd, doch hieraan kwam een einde, toen op 19 April 1953 de straatprijs voor consumptiemelk werd vrijgegeven en de tot dan toe bestaande aanvullingsmelkregeling — waarbij de kosten van de benodigde aanvullingsmelk geheel voor rekening van de Overheid kwamen — werd afgeschaft.

Sindsdien heeft de melkprijs af-boerderij in West-Nederland tijdens de tekortperioden een natuurlijke stijging ondergaan⁵⁾, een stijging, die de industriebedrijven ongelegen kwam en voor hen de concurrentieverhoudingen met de industriële melkverwerking in overig Nederland verzwaaarde.

Het is daarom begrijpelijk, dat er stemmen zijn opgegaan om door een gemeenschappelijke regeling tussen de betrokkenen — veehouders, verwerkende fabrieken en handelaren — een oplossing voor deze moeilijkheden te vinden. De zo noodzakelijke bedrijfsrust bij de melkvoorziening van West-Nederland zou hiermee kunnen zijn gebaat. Een en ander zal ook ten goede kunnen komen aan pogingen tot vergroting van de kwalitatieve en economische efficiency op het terrein van de melkwinning en -voorziening. Dit is volgens de voorstanders van een regeling een sterk positief argument, dat voor samenwerking pleit.

Een werkcommissie van het orgaan van overleg, dat tussen de belanghebbenden in het leven is geroepen, heeft tot tweemaal toe, nl. op 8 October 1953 en op 1 Februari 1954, een rapport aan dit probleem gewijd en hierin de richtlijnen aangegeven, langs welke de oplossing van deze netelige kwestie haars inziens zal moeten worden gezocht.

De rapporteurs geven slechts het raam aan, waarbinnen zij zich de oplossing denken, en komen niet met een vastomlijnd plan ter tafel. De bedoeling is alle betrokkenen — boeren, fabrieken en handelaren — in een vereniging samen te brengen. In het eerste rapport wordt in dit verband gesproken over een „Melkpool West-Nederland”, in het tweede rapport is deze minder aantrekkelijke benaming vervangen door de naam „Melkvereniging West”.

Uitdrukkelijk wordt gestipuleerd, dat het geenszins de bedoeling is voor de consumptiemelkvoorziening van het Westen van ons land een soort monopolie-orgaan te creëren. Ieder zal zijn individuele vrijheid behouden. Hierbij dient onzes inziens te worden opgemerkt, dat wanneer alle belanghebbenden tot de nieuwe vereniging toetreden en zich verbinden haar regels na te komen, de feitelijke toestand toch niet ver van een monopolie af zal staan. Dat de verbruiker van consumptiemelk hiervan ernstig nadeel zal ondervinden, behoeft volgens de rapporteurs echter niet te worden gevreesd, daar in zo'n geval de Overheid, die toch wel een oogje in het zeil zal houden, nog tijdig genoeg kan ingrijpen.

De bedoeling is dan voor alle door de veehouders in het Westen geleverde melk eenzelfde prijs te betalen, onverschillig of de melk voor consumptie of voor indus-

⁵⁾ Zie ook Ir C. M. Hupkes, Nieuwe fase in het zuivelbeleid („E.-S.B.” van 4 Februari 1953) en dezelfde, Een vrije melkprijs („E.-S.B.” van 22 April 1953).

triële verwerking bestemd is. Deze prijs zal liggen ter hoogte van de zuivelwaarde plus een algemene meerwaarde. De industriebedrijven zullen een gelimiteerde hoeveelheid melk uit het Westen kunnen betrekken tegen een prijs, die iets boven de zuivelwaarde ligt ⁶⁾. Voor de consumptiemelk daarentegen zal een hogere prijs moeten worden betaald. De beide opbrengsten zullen zodanig worden „gepooled”, dat de boer — zoals reeds vermeld — voor alle melk dezelfde opbrengst ontvangt. Aan een bepaalde fondsvorming zal hierbij niet te ontkomen zijn. Verder beoogt men een sterke premiereregeling om de najaars- en wintermelkproductie te vergroten.

Met de voor de industrie benodigde aanvullingsmelk zal de Melkvereniging West zich in het geheel niet inlaten. De voor de consumptiemelkvoorziening benodigde aanvullingsmelk wil zij centraal inkopen en aan alle daarvoor in aanmerking komende bedrijven tegen dezelfde prijs afleveren. In onderling overleg tussen de kopers en de verkopers van de aanvullingsmelk zal een kwaliteitsregeling worden opgebouwd. De levering van zoveel mogelijk rauwe aanvullingsmelk zal hierbij worden bevorderd.

Voor de verdere gang van de melk naar de consument hebben de rapporteurs eveneens een prijzenschema voor ogen. Dit zal echter niet bindend zijn. Gedacht wordt meer aan het regelmatig bekend maken van lonende adviesprijzen voor de consumptiemelkfabrieken en de handel.

Indien de regeling een feit mocht worden — hetgeen door de vele tegenstrijdige belangen tussen de betrokkenen geenszins zeker is — zullen de zelfkazende boeren wel op de één of andere wijze in het prijzenschema worden

⁶⁾ Men zal hierbij niet kunnen ontkomen aan een individuele toewijzing per fabriek. In beginsel zullen de fabrieken echter evenveel melk in het Westen kunnen blijven aankopen als zij in het jaar 1953/54 hebben gedaan. Te dien aanzien zal de status quo dus gehandhaafd blijven.

opgenomen; zij zullen echter in eerste aanleg vrij blijven of zij hun melk al dan niet tot kaas willen verwerken.

Het gebied, waartoe de nieuwe vereniging haar werkterrein zal uitstrekken, valt samen met het zgn. Westelijk consumptiemelkgebied (dit omvat het grootste gedeelte van de provincies Zuid-Holland en Utrecht en de Zuidelijke helft van Noord-Holland). De rapporteurs stellen voor, dat de betrokkenen zich voor een periode van 10 jaar zullen binden om op die manier de gewenste continuïteit in de regeling te verkrijgen. Dit houdt natuurlijk niet in, dat iedere wijziging uitgesloten moet worden geacht voor het geval de omstandigheden sterk mochten veranderen.

* * *
Het was onze bedoeling in dit artikel het vraagstuk van de consumptiemelkvoorziening van West-Nederland iets nader voor de minder ingewijde lezer te belichten. Opbouwende critiek op de recente voorstellen om tot een doeltreffende regeling te komen laten wij graag aan meer deskundigen over.

Momenteel zijn de vorderingen, die sinds het verschijnen van de beide rapporten zijn bereikt om de betrokkenen in een orgaan van samenwerking te verenigen, nog niet erg groot. Het gebrek aan eensgezindheid tussen de belanghebbenden is daarvoor van te ernstige aard. Vast staat echter, dat een goede en economische consumptiemelkvoorziening van Westelijk Nederland niet is gebaat bij de immer heersende verdeeldheid in de melk- en zuivelsector. Niet het persoonlijk, niet het fabrieks-, noch het streekbelang mag hier domineren, doch slechts het algemeen belang, dat eist dat men zo spoedig mogelijk komt met een vastomlijnd plan, dat nauwkeurig aangeeft hoe de verhoudingen behoren te zijn, vooral ook met het oog op de zo belangrijke export van onze melk- en zuivelproducten.

's-Gravenhage.

G. GREIDANUS.

Rubber in het Sowjet-blok

Algemeen.

Moskou streeft blijkens zijn activiteiten kennelijk naar herleving en uitbreiding van de handel op de landen buiten het Sowjet-blok.

Washington zal zich evenmin onbetuigd laten. In October 1953 heeft Lewis W. Douglas de President der Verenigde Staten geadviseerd de intertransferabiliteit der valuta te bevorderen. Al werd, conform de opdracht, alleen de verhouding tussen pond en dollar onder de loupe genomen, toch was dit advies een inleiding tot verdere stappen ter slechting van de barrières in het internationale goederenverkeer.

De inmiddels wijd en zijd bekend geworden voorstellen der Randall-commissie (dd. 23 Januari 1954) hebben die ontwikkeling bevestigd.

Intussen bereidt de Economische Commissie voor Europa der Verenigde Naties ook van haar kant uitbreiding van de Oost-Westhandel voor. Men denke aan de reizen van Prof. Gunnar Myrdal en de gearrangeerde voorjaarsconferentie. Lukken deze pogingen, dan ontstaan met name voor een grondstof als rubber merkwaardige situaties.

1. Natuurrubber geldt als een strategische grondstof en was daardoor sedert 1951 onderworpen aan embargo's van de Verenigde Naties en van afzonderlijke staten. Deze embargo's komen in feite neer op het in twee

delen knippen van de wereldmarkt. Wie toch nog over wereldmarkt sprak, bedoelde daarmee de wereld exclusief het Sowjet-blok. Opleving van de wereldhandel komt uiteraard met deze embargo's in conflict.

2. Synthetische rubber heeft om tal van redenen tot dusver nog een zeer ondergeschikte rol op de wereldmarkt gespeeld. Het was een typisch nationaal product, waarvan verwerking in en voor binnenlands gebruik geschiedde. (Het embargo handhaafde hier dus de status quo). Opleving van de wereldhandel kan hierin verandering brengen.

De grote vraag is: welke veranderingen zou een wereldmarkt „inclusief het Sowjet-blok” voor rubber brengen?

Al is concreet documentatiemateriaal over dit gebied schaars, toch kan men, zo men wil, een indruk verkrijgen over de productie, verwerking en afzet van rubber, mits de nodige gegevens met gepaste reserve worden gecombineerd ¹⁾.

Natuurrubberimporten.

De gezamenlijke importen van het Sowjet-gebied staan in de laatste jaren op een niveau van 150.000 à 200.000 ton. In 1953 waren de Russische aankopen opmerkelijk verminderd; wij zouden ons er voor willen wachten aan dit verschijnsel terstond conclusies te verbinden. Over het

¹⁾ Voor uitvoeriger documentatie, zomede voor bronnenmateriaal, zij verwezen naar „Algemene publicatie no 5027 der Rubber-Stichting, Delft”.

geheel lag het vooroorlogse niveau echter aanzienlijk lager, nl. op 40.000 à 50.000 ton.

Gelijk bekend, worden de leveranties aan Rusland hoofdzakelijk door Malakka en Engeland verricht; de leveranties aan China zijn sedert 1952 afkomstig van Ceylon. In beide gevallen geschieden de leveringen voornamelijk in ruil voor levensmiddelen. De Ceylonese handel is daarvan het eenvoudigste voorbeeld: tegen gefixeerde prijzen van China-rijst wordt eveneens tegen gefixeerde prijzen Ceylon-rubber geleverd, waarbij gestreefd wordt naar jaarlijkse verschepingen van ten hoogste 50.000 ton rubber. China op zijn beurt levert sedert September 1953 volgens een tienjarige overeenkomst met de Sowjet-Unie aan de laatste 45 pCt der van Ceylon ontvangen rubber door, in ruil voor Russische leveranties van industriële uitrustingen.

Het Britse handelsaccord met Rusland heeft een gecompliceerder karakter. Enerzijds is geen ruilvoet bepaald door fixatie der prijzen en strekt de handel tussen de partners zich verder uit dan tussen rubber en de daarvoor verlangde voedingsmiddelen (tarwe en veevoeder), anderzijds is de rubberhandel gelimiteerd door het embargo. Engeland mag nl. ten hoogste 80.000 ton per jaar aan de Sowjet-Unie leveren, daar dit kwantum als de normale behoefte der Sowjet-Unie wordt beschouwd. Door middel van een rubberclausule kan Rusland zijn tarweverkoop limiteren naar gelang de Engelse rubberleveranciers, door welke oorzaak ook, minder rubber afgeven.

Natuurrubberproductie.

Sinds vele jaren heeft Rusland geëxperimenteerd met de exploitatie van rubberhoudende gewassen als de saghyzvariëteiten (kok-, tau- en krim-). In 1939 was hiermede, naar men aanneemt, reeds 25.000 ha beplant. Dit areaal werd in de oorlogsjaren aanzienlijk opgevoerd. Geschat wordt, dat het in productie zijnde areaal thans 75.000 ha belooft; de jaarlijkse opbrengsten hiervan belopen vermoedelijk 10.000 tot 12.000 ton rubber. Recente proefnemingen in Kazakstan met hoogwaardige soorten kok-saghyz schijnen tot dusver zonder succes gebleven te zijn wegens het moeilijke en dure proces der extractie. Dit neemt niet weg, dat met de proefnemingen blijkbaar wordt doorgegaan. In 1953 werd gemeld, dat op 70 collectieve boerderijen in Lithauen met nieuwe cultures wordt aangevangen.

Al met al lijkt het waarschijnlijk, dat de Russische rubberproductie uit saghyz tezamen met die van nieuwe aanplantingen in Roemenië en Hongarije voorshands tenminste een 15.000 ton bedraagt.

Productie van synthetische rubber.

De rubbervoorziening van Rusland door synthetische rubber gaat ver uit boven de omvang der natuurrubberleveranties, zomede van bijbehorende inheemse productie. Reeds vóór 1940 was de industrie voor synthetische rubber al belangrijk; men kan zelfs zeggen de belangrijkste ter wereld. Terwijl Duitsland in de jaren 1938/1940 in totaal nog slechts 65.000 ton Buna produceerde, was de Russische productie in deze drie jaren totaal ca 240.000 ton. Te verwonderen is dit niet, aangezien reeds voor 1914 pogingen voor de vervaardiging van synthetische rubber waren verricht en men hiermede in latere jaren steeds is voortgegaan.

De synthetische rubberfabrieken zouden thans gevestigd zijn te: Moskou (Bogatyr), Leningrad (Treugolnik), Jaroslavl, Woronesch, Jefremow, Eriwan, Aktju-

binsk, Magnitogorsk, Kazan, Novo Tagil en Kemerowo. Hun gezamenlijke productie belooft, naar men aanneemt, thans een 250.000 ton, waarvan 150.000 ton uit aardappels en granen, 25.000 ton uit aethyl en 75.000 ton uit kalk en kolen. De geografische spreiding dezer industrie is groot (fig. I).

Fig. I.

Geografische spreiding der synthetische rubberindustrie in het Sowjetgebied

Wordt het vijfde 5-jarenplan met succes uitgevoerd dan zal de productie van synthetische rubber in de naaste toekomst tot zeker een 350.000 ton per jaar stijgen.

Niet alleen de nationale bedrijven voorzien in Ruslands behoefte aan synthetische rubber, óók de in Oost-Duitsland in bedrijf zijnde fabriek te Schkopau draagt hiertoe bij. Deze fabriek, die reeds in de oorlogsjaren het grootste en goedkoopst producerende bedrijf was van Duitsland, produceert thans ca 65.000 ton synthetische rubber per jaar; hiervan zijn 38.000 ton Buna S, 22.000 ton Buna N en 5.000 ton Perbunan. Van de Buna S wordt vermoedelijk ca 20 pCt naar de Sowjet-Unie geëxporteerd, van de andere kwaliteiten 75 à 80 pCt. De totale leveranties synthetische rubber van dit bedrijf (met ingang van 1 Januari 1954 is het aan de Volksrepubliek overgedragen) naar Rusland belopen naar raming rond 35.000 ton.

Rubberverwerkende industrie.

Gelijk vorengemeld, is het zwaartepunt der industriële productie tot dusver steeds gelegd bij de voortbrenging van productiemiddelen. De mechanisatie van de landbouw is hiervan een essentieel bestanddeel. Het ligt daarom in de aard der zaak, dat de rubberverwerkende industrie in Rusland in wel zeer sterke mate op de vervaardiging van banden ten behoeve van vrachtauto's en tractoren was en is ingesteld.

In 1952 werden 3½ miljoen autobanden geproduceerd. Dit lijkt een respectabel aantal, maar wie zich afvraagt voor welke behoefte deze productie bestemd is, komt al vlug tot andere gedachten.

Het autopark in de Sowjet-Unie omvat rond 2.600.000 voertuigen, te weten: 250.000 personenauto's, 2.320.000 vrachtauto's en 30.000 bussen. Per 100 auto's gerekend, belooft de jaarproductie van autobanden dus 135 stuks. Bij een matig gebruik van auto's moet elke twee jaar de gehele bandenuitrusting vervangen worden; voor een autopark dat, zoals het Russische, voor 90 pCt uit vrachtwagens bestaat, zou dit met zich brengen, dat per twee

jaar 6 banden vervangen zouden moeten worden. Dit is per jaar op 100 auto's dus 300 eenheden. Deze taxatie van een matige behoefte aan nieuwe banden steekt wel schril af tegen het berekend productiecijfer van 135 banden!

Het aantal tractoren omvatte in 1952 rond 564.000 eenheden. De productie van tractorbanden beliep in 1952 rond 2.200.000 eenheden, dus 4 stuks per tractor, een onwaarschijnlijk hoog getal, tenzij men aanneemt, dat hierin de binnenbanden zijn begrepen, waardoor het vervangingscijfer wordt gehalveerd. Is dit laatste het geval, dan staat de Sowjet-Unie op gelijk niveau met landen als de Verenigde Staten, Engeland, Canada, waar de jaarlijkse vervanging eveneens 2 banden per tractor bedraagt.

De productie van rubber schoeisel heeft in de Sowjet-Unie steeds een aparte plaats ingenomen. Méér dan in enig ander land zijn daar o/a. de rubberlaarzen ingeburgerd. Leder schoeisel kan slechts door een heel klein deel der bevolking worden gekocht. De cijfers illustreren dit duidelijk: van leder schoeisel werd in 1952 6½ miljoen paar geproduceerd, van rubber schoeisel evenwel 125 miljoen paar. Men begrijpt, dat deze totale productie van rond 130 miljoen paren schoenen voor een bevolking van 200 miljoen hoogst onbevredigend is. Reeds vóór 1940 werden als wenselijke productieresultaten hogere getallen genoemd: omstreeks 1938 werd de behoefte geschat op 140 à 150 miljoen paar.

De totale hoeveelheden rubber, welke in de voor genoemde categorieën van auto- en tractorbanden — inclusief de bijbehorende binnenbanden — zomede voor het rubber schoeisel worden verwerkt, kan men vermoedelijk in de orde van grootte van 200.000 ton 's jaars begroten.

Doch dan blijft echter de vraag, hoe de kwaliteit is van de rubberartikelen, welke men produceert. Hierop geven cijfers helaas geen antwoord.

De rubberbalans.

Op grond van de vorengenoemde indicaties kan begroot worden, dat het jaarverbruik van rubber in de Sowjet-Unie thans in totaal omstreeks 400.000 ton belooft, waarvan het meeste door eigen productie kan worden gedekt.

De balans van de wereldproductie ziet er aldus uit:

Wereldproductie natuur- en synthetische rubber in 1953

x 1.000 ton

	Wereld excl. Sowjet-blok	Sowjet-blok a)	Wereld a)
natuurrubberproductie	1.718	15	1.733
synthetische rubberproductie	935	315	1.250
totaal	2.653	330	2.983

a) Schattingen!

Voor een indruk omtrent de ontwikkeling sinds 1938 zie figuur II.

Perspectieven.

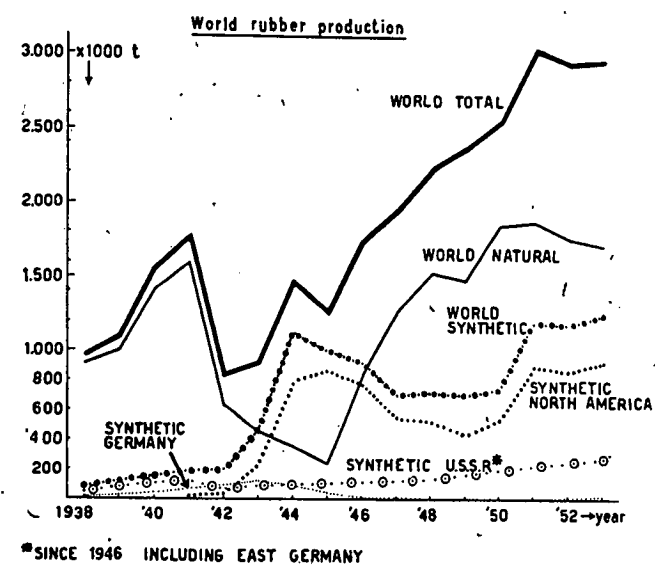
Al zijn de meeste informatie op zich zelf beschouwd niet alle even betrouwbaar, gezamenlijk laten zij geen twijfel, dat de Sowjet-Unie als rubberproducerend en -consumerend gebied jaarlijks een 300 à 400.000 ton rubber omzet, resp. met inbegrip van andere landen van het Sowjet-blok een 400 à 500.000 ton.

Hiermede staat vast, dat de Sowjet-Unie ná de Verenigde Staten ter wereld het grootste rubberconsumptiegebied is; even belangrijk als Engeland en Frankrijk, de voorshands nog toonaangevende Westeuropese centra van de automobiellindustrie, tezamen.

Tevens is het duidelijk, dat het Sowjet-blok het handelsverkeer met andere gebieden tot ontwikkeling tracht te

Fig. II

Wereldproductie van natuur- en synthetische rubber 1938-1953

brengen en daarin reeds gedeeltelijk slaagt. Komt er inderdaad een intensief handelsverkeer tot stand, wat zal dan de invloed zijn van een Oost-Westhuwelijk op de wereldmarkt van rubber en rubberartikelen?

Het antwoord op deze vraag is voor alle belanghebbenden van uitermate veel gewicht.

Een praktische mogelijkheid is, dat de Russen het internationale handelsverkeer zullen gebruiken tot uitvoer van eigen, d.i. synthetische rubber. Dit zou er dus op neerkomen, dat de Russische rubberproductie sneller toeneemt dan het verbruik der verwerkende industrie. Erg waarschijnlijk lijkt ons zulks niet.

Een andere praktische mogelijkheid is, dat het tempo van het verbruik van rubberartikelen hoger wordt opgevoerd dan dat der rubberproductie c.q. dan dat der rubberverwerkende industrie. De „levendige vraag naar autobanden”, waarvan sommige marktberichten gewagen, wijzen in deze richting. Men zou er uit kunnen afleiden, dat zowel de omvang der eigen synthetische industrie als die van de bijpassende rubberverwerkende industrie, een belemmering vormen voor de expansie in andere sectoren van industriële en agrarische bedrijvigheid. Deze tekorten kunnen in dat geval slechts door invoer van eindproducten uit landen buiten het Sowjet-blok worden opgeheven.

Ongetwijfeld kan een dergelijke gang van zaken voor de buitenlandse industrie mogelijkheden tot ontwikkeling van nieuwe en belangrijke afzetmarkten (zowel Rusland als China!) leiden. Men zal zich echter ook in dit geval moeten afvragen voor hoe lang deze afzetmogelijkheden kunnen gelden.

Verder gaande gevolgtrekkingen zou men bezwaarlijk kunnen maken. Er zijn te veel factoren in het spel, die zowel negatieve als positieve tempoverschillen in het leven kunnen roepen en daardoor tot resultaten kunnen leiden, averechts aan die, welke men op een bepaald tijdstip zou verwachten.

Maar één ding is uit alles wel duidelijk. Zodra de Sowjets hun activiteit in het internationale handelsverkeer inderdaad kunnen ontplooiën, zijn schoksgewijze veranderingen in de wereldrubbervoorziening mogelijk, waardoor zowel de markt der grondstoffen als die der halffabrikaten en eindproducten essentiële, structurele wijzigingen ondergaan.

Als de Sowjet-Unie dit wil, speelt zij in de wereld van de rubber geducht mee.

Voorburg.

Drs J. C. GERRITSEN.

La libération du mouvement des capitaux entre les pays de Benelux

La décision récemment adoptée par les autorités des pays de Benelux de libérer les mouvements des capitaux entre ces pays est appelée à connaître un certain retentissement.

C'est vraisemblablement le premier cas d'une certaine importance où des pays dont les paiements extérieurs ont depuis la guerre été soumis à un contrôle, décident de rétablir entre eux la liberté de circulation des capitaux mettant ainsi un terme aux restrictions de change.

L'initiative de cette nouvelle mesure étant due, aux autorités belges, il est intéressant d'étudier quel intérêt la Belgique attache à cette mesure et quels avantages elle espère pouvoir en retirer.

Pour apprécier la portée de l'accord de principe qui vient d'intervenir, il importe de se rendre compte des modifications qu'il apportera aux relations actuelles des pays de Benelux. Alors que tous les paiements courants entre ces pays se déroulent sans limitation, les transactions portant sur des capitaux sont demeurées jusqu'à présent soumises à une série de restrictions. Les réglementations de l'U.E.B.L. d'une part, de la Hollande d'autre part, présentent à cet égard de grandes divergences. Dans le premier cas, la plupart des restrictions ont été supprimées unilatéralement depuis deux ans ou davantage. En Hollande les allègements apportés le 22 mars 1954 au régime des avoirs étrangers constituent une étape intéressante dans la libération des capitaux, mais demeurent encore fort éloignés de la liberté complète. On comprend dans ces conditions que la proposition d'une libération complète soit venue de l'U.E.B.L.

En U.E.B.L. les capitaux qui y sont investis ou déposés par des ressortissants des Pays-Bas jouissent d'une liberté presque complète; ils peuvent non seulement être rapatriés aux Pays-Bas sans formalité mais peuvent aussi être réinvestis en U.E.B.L. sous quelque forme que ce soit au choix de leurs titulaires, et ce sans considération de la forme de l'investissement initial (titres, participations, immeubles, etc.). Les ressortissants de l'U.E.B.L. bénéficient d'une autorisation générale de transférer des capitaux aux Pays-Bas et de les y investir en titres, en participations industrielles et commerciales, en immeubles ou sous toute autre forme. Au regard de la réglementation de l'U.E.B.L., ces transferts peuvent s'opérer aussi bien par la voie de l'accord de paiement belgo-hollandais que par le marché libre du florin, qui existe en U.E.B.L. On peut également, moyennant des formalités très simples, vendre des titres hollandais ou d'autres titres étrangers pour les arbitrer contre d'autres titres hollandais ou étrangers.

La faculté de transférer des fonds de l'U.E.B.L. en Hollande ne semble pas, jusqu'à présent, avoir été utilisée dans une large mesure. Cette situation résulte en partie du fait que les besoins de capitaux sont importants en Belgique et que le public est dès lors relativement peu tenté de rechercher des placements à l'extérieur. D'autre part, les réglementations auxquelles se trouvent soumis les investissements étrangers aux Pays-Bas ne semblent guère de nature à favoriser l'apport de capitaux; sauf l'acquisition de valeurs mobilières, chaque investissement doit, en effet, faire l'objet d'une autorisation particulière et celle-ci n'est accordée que pour autant que,

aux yeux des autorités néerlandaises, l'investissement considéré présente un intérêt pour l'économie nationale.

En Hollande, les capitaux des ressortissants de l'U.E.B.L. qui y sont investis, ne jouissent encore, malgré les mesures du 22 mars 1954, que d'une liberté partielle. N'ont été complètement libérés jusqu'à présent, que les avoirs en compte et le produit du remboursement des billets-florins. Les titres hollandais ne peuvent, en général, être réalisés que pour être échangés contre d'autres titres. Les investissements en immeubles ne peuvent être réalisés qu'en vue d'un réinvestissement en fonds d'Etat.

D'autre part, il n'existe pas en Hollande d'autorisation générale de transférer des capitaux en U.E.B.L.; des autorisations particulières sont parfois accordées, notamment en vue de la constitution de sociétés commerciales destinées à promouvoir le commerce intra-Benelux, ou dans le but d'accroître la participation néerlandaise dans des sociétés industrielles, commerciales ou financières établies en U.E.B.L. Semblables transferts, lorsqu'ils sont autorisés, doivent, suivant la réglementation néerlandaise, être effectués par la voie de l'accord de paiement belgo-hollandais; mais du côté belge, des objections sont élevées contre cette procédure qui est de nature à aggraver la position de créateur extrême de l'U.E.B.L. dans l'U.E.P.

* *

La libération du mouvement des capitaux, qui est envisagée aujourd'hui, vise à éliminer dans toute la mesure du possible les entraves existant actuellement et à unifier les régimes de l'U.E.B.L. et de la Hollande. Il s'agit, en particulier, d'autoriser les ressortissants de l'U.E.B.L. à disposer librement des capitaux qu'ils ont investis en Hollande, à réaliser ces investissements, à les rapatrier dans leur pays de résidence ou encore à les arbitrer à leur gré contre d'autres investissements, sans que ce réinvestissement doive se faire dans des valeurs de même nature que celles qui faisaient l'objet de l'investissement initial. Il s'agit en outre de permettre tous les transferts de capitaux nouveaux, sans limitation de montant, de Hollande en U.E.B.L. et vice-versa pour être investis en titres, en immeubles, en participations industrielles, commerciales ou financières ou sous toute autre forme.

Il n'est pas possible d'entrer ici dans le détail des mesures qui sont envisagées pour permettre la réalisation de ces transferts. Afin d'éviter qu'ils n'influencent indûment la position des pays membres dans l'U.E.P., ils pourront être effectués par la voie du marché libre ou encore sous la forme d'échanges de titres belges, luxembourgeois, congolais et hollandais entre les Bourses de fonds publics de l'U.E.B.L. et des Pays-Bas.

Les mesures qui viennent d'être décrites doivent avoir pour résultat de permettre un libre mouvement des capitaux entre les pays de Benelux. Sans doute ne pourront-elles être adoptées toutes d'emblée et faudra-t-il prévoir des étapes successives vers une libération de plus en plus étendue.

* *

L'intérêt que la Belgique attache à la libération du mouvement des capitaux relève avant tout des idées générales qui gouvernent sa politique économique et financière. Le contrôle des paiements entre l'U.E.B.L. et les pays étrangers a toujours été considéré comme une mesure provisoire, commandée par les circonstances de l'après-guerre, mais destinée à disparaître aussitôt que possible. Sans souhaiter le retour aux mouvements désordonnés de capitaux flottants, on est dans l'ensemble demeuré partisan en U.E.B.L. de la restauration aussi rapide que possible de la liberté des mouvements de fonds entre tous les pays, y compris les mouvements de capitaux d'investissements. Cette idée se base sur le principe que le progrès économique requiert des échanges étendus de marchandises, de personnes et de capitaux. Semblables échanges sont particulièrement nécessaires dans des pays qui, comme l'U.E.B.L., dépendent étroitement de leurs relations extérieures.

L'économie de l'U.E.B.L. est fondée avant tout sur l'initiative individuelle. Son développement dépend de l'accroissement de la productivité de son industrie, de la mise en oeuvre de sa main d'oeuvre, de l'exploitation de ses ressources, de l'extension de son commerce, qui toutes sont basées sur l'initiative des entreprises privées. Il est désirable pour le développement de l'économie nationale que se créent, à la faveur des progrès de la science et de la technique, des activités nouvelles. Pour stimuler celles-ci, il est souhaitable que puissent être mis en oeuvre non seulement des techniques et des capitaux d'origine nationale, mais également ceux qui proviennent de l'étranger. Pour ce motif, l'apport de capitaux étrangers, l'exploitation de brevets et d'inventions étrangères, le concours de dirigeants ou de spécialistes étrangers ont toujours été accueillis en U.E.B.L. avec faveur.

Sans vouloir prétendre qu'il faille à tout prix attirer les capitaux étrangers, on pense en Belgique qu'il convient de leur donner les plus larges possibilités d'accès au marché national afin de leur permettre, si les circonstances s'y prêtent, de participer au développement de l'activité économique. Pour les mêmes raisons, on estime que les capitaux et la technique belges doivent pouvoir s'intéresser à des marchés étrangers et contribuer au progrès de l'économie des autres pays. La Belgique voit dans le développement des échanges de marchandises, de capitaux et de travail une cause d'enrichissement collectif et elle y demeure foncièrement attachée.

Les considérations qui militent en faveur de la liberté des mouvements de capitaux en général se renforcent, dans le cas du Benelux, de raisons supplémentaires.

La liberté du mouvement des marchandises, des personnes et des capitaux n'est pas seulement pour les pays de Benelux un facteur de progrès; elle est essentielle à la réalisation pleine et entière de Benelux, c'est-à-dire à la création entre les trois pays d'une véritable union économique. Les expériences faites au cours des dernières années de même que les nombreuses études consacrées à la question ont montré que l'union économique ne pourra pas être pleinement réalisée sans accorder à tous les ressortissants des pays membres, une égalité d'accès aux marchandises, aux possibilités de travail et aux ressources économiques qui sont disponibles dans chacun de ces pays. Les mesures économiques, sociales ou financières qui maintiennent ou créent des inégalités dans ces différents domaines, risquent de fausser les conditions d'une saine concurrence entre les différentes parties de l'union et d'en empêcher le fonctionnement harmonieux.

La liberté des mouvements des capitaux peut apporter

une certaine contribution à la réalisation de cette égalité. Elle permettra à toutes les entreprises des pays membres de Benelux une égale facilité d'accès aux ressources financières de l'union économique, tout au moins à celles qui sont uniquement dépendantes des initiatives privées. Il est important en effet que, dans le cadre d'une union économique, le choix du lieu d'établissement d'une entreprise ou d'une activité nouvelle soit déterminé par l'ensemble des facteurs, naturels et sociaux qui en régiront l'exploitation et non par des décisions ou des formalités administratives concernant les possibilités d'apport de capitaux. La liberté des capitaux tendra de plus à égaliser dans une certaine mesure les taux d'intérêt dans les différents pays membres de l'Union tant pour les opérations à court terme que pour les opérations à long terme, et contribuera également de la sorte à unifier les conditions de la concurrence. Elle renforcera en outre la structure générale des pays de l'Union en permettant l'utilisation la plus rentable des ressources financières disponibles. Sans vouloir attribuer au mouvement des capitaux une influence exagérée, on peut la considérer comme une condition parmi bien d'autres du renforcement de la situation économique de chaque pays membre et de la réalisation même de l'Union.

Les considérations qui précèdent indiquent que c'est avant tout pour des raisons économiques générales que l'U.E.B.L. a cherché à obtenir la liberté du mouvement des capitaux à l'intérieur de Benelux.

Il ne semble pas que l'on ait particulièrement eu en vue un mouvement de capitaux dans un sens plutôt que dans un autre. Il serait d'ailleurs fort malaisé de prévoir quelle sera l'ampleur des opérations une fois mis en place les détails techniques des nouvelles décisions. Faut-il prévoir un important retrait de capitaux belges investis en Hollande; ou au contraire la liberté de rapatriement étant restaurée, les capitaux en question demeureront-ils sur place? Doit-on s'attendre à un apport considérable de capitaux hollandais en Belgique? Les réponses qu'on pourrait être tenté de donner actuellement à ces questions ne pourraient guère porter que sur des échéances assez prochaines alors que la mesure décidée a une portée beaucoup plus longue. Son intérêt réside précisément dans la chance qu'elle offre aux capitaux, et aux techniques qui les accompagnent fréquemment, de trouver leur emploi aux endroits et dans les conditions qui sont les plus favorables, sans qu'il soit possible de dire a priori dans quel sens s'orienteront les mouvements principaux.

Une dernière considération qui a motivé l'initiative prise par la Belgique en matière de liberté du mouvement des capitaux à l'intérieur de Benelux, est que semblables mesures pourraient peut-être servir d'exemple ou de précédent pour l'obtention de libérations analogues dans les relations avec les autres pays qui maintiennent encore un contrôle des paiements. Dans plusieurs domaines les pays de Benelux ont été les premiers à abolir des restrictions qui ont dû être adoptées pendant ou après la dernière guerre. N'est-il pas désirable que dans le domaine des relations financières également, Benelux soit le premier à restaurer un certain degré de liberté, indispensable à l'épanouissement des activités productrices?

Si le cas Benelux pouvait ainsi servir d'exemple à d'autres libérations, il contribuerait non seulement à la prospérité des trois pays membres mais peut-être dans une certaine mesure au progrès de l'économie mondiale.

Economische kroniek van Indonesië

(1e kwartaal 1954)

Grote lijnen in de monetaire ontwikkeling.

Jaarwisseling, debatten over de begrotingen 1952 en 1953, en de snelle vermindering van de deviezenreserves gaven de laatste maanden aanleiding tot vele beschouwingen over de economische ontwikkeling in het algemeen en de monetaire in het bijzonder. De toon er van varieerde van „ernstig” tot „alarmerend”.

Ook Premier Ali Sastromidjojo heeft de ernst van de situatie niet verheeld. In een rede voor de Indonesische Journalisten Vereniging zei hij o.a.: „De dekking van ons geld was bij het begin van 1952 80 pCt, medio 1953 40 pCt en nu (begin Febr.) ca 24 pCt. In verband met deze tendenz... wordt de politiek van de Regering... gericht op het tegengaan van een verdere verslechtering. Op economisch gebied betekent dit, dat onze import verminderd moet worden. Ook de uitgaven en de investeringen van de Regering dienen te worden verminderd”¹⁾.

Naar aanleiding van de kritische en alarmerende mededelingen aan en in de pers achtte de Premier „het nodig duidelijk te maken, dat de situatie wel ernstig maar niet alarmerend is; ... dat er geen reden bestaat voor vrees of paniek op financieel en economisch gebied”. Er waren z.i. „nog vele lichtpunten”.

Enige dagen later sprak Sumitro²⁾ ter gelegenheid van de verjaardag van de Partai Sosialis Indonesia, de P.S.I., die thans tot de oppositiepartijen behoort. „Inderdaad zijn wij verplicht niet in paniek te raken... Maar de mensen moeten hun ogen niet sluiten voor de situatie met betrekking tot de deviezen die in de laatste zes maanden zijn verkwist tot aan grenzen die niet te verantwoord zijn”. De staatsuitgaven zouden z.i. deze grenzen reeds gepasseerd zijn.

Kort daarop publiceerde hij in „Pedoman” (van 25 Febr. e.v.) een reeks artikelen, waarin hij tot soortgelijke conclusies kwam. Los van de vraag of men al zijn conclusies zou willen onderschrijven, staat het feit, dat de ontwikkeling, die hij liet zien en in onderstaand overzicht is samengevat, zorgwekkend is³⁾. In hoeverre een oorzakelijk verband bestaat tussen de kabinetswisseling medio 1953 en de ontwikkeling in het 2e semester kan Uw kroniekschrijver moeilijk beoordelen.

(in miljoenen Rupiahs)

	Begrotingstekort 1953		Betalingbalanstekort 1953	
	Raming	Realisatie	Raming	Realisatie
1e semester		897		410
2e semester		1.603		1.121
Totaal 1953	1.800	2.500	1.300	1.531

De ontwikkeling in de eerste weken van 1954 bleef verontrustend. Ook daarop wees hij. Inmiddels zijn weer

¹⁾ Het veel omstreden „plan-Schophuys”, tot inpoldering van ca 600.000 ha moeras in Borneo, is een dezer uitgestelde projecten. Naast financiële zijn hier ook technische redenen voor uitstel. Men zal zich nu voorlopig beperken tot verbetering van de polder Albio (7.000 ha) en de aanleg van een proefpolder van 2.300 ha. (Zie Economische kroniek van Indonesië in „E.-S.B.” van 5 November 1952, blz. 857).

²⁾ Dat wel juist de Regering het aandelenpakket van de K.L.M. in de Garuda Indonesian Airways voor 18 mln N.crt heeft overgenomen en verschillende nationalisatieplannen (B.P.M.-bedrijf in Noord-Sumatra, gas en elektriciteitsbedrijven e.d.) niet van haar programma geschrapt heeft, illustreert de bijzondere politieke betekenis, die aan het bsizt dezer bedrijven wordt toegekend.

³⁾ Dr Sumitro Djojohadikusumo; Minister van Financiën in het vorige kabinet; decaan van de Economische Faculteit te Djakarta; lid van het hoofdbestuur van de P.S.I.

⁴⁾ O.a. Sumitro meent, dat het gerealiseerde tekort t.z.t. ca 10 pCt hoger zal blijken te zijn.

zes weken voorbijgegaan en verstreek het 1e kwartaal 1954. Ter illustratie van de ontwikkeling in deze periode zij verwezen naar onderstaand overzicht, samengesteld uit de weekstaten van de Bank Indonesia.

Overzicht van de voornaamste gegevens over de monetaire ontwikkeling in Indonesië gedurende het 1e kwartaal 1954⁴⁾

(in miljoenen Rupiahs)

	Saldo per:		Mutaties in de periode:			
	30/12/1953	31/3/1954	30/12-27/1 (4 weken)	28/1-24/2 (4 weken)	25/2-31/3 (5 weken)	30/12-31/3 (13 weken)
I Monetaire reserves						
Goud en conv. valuta	1.651	1.358	- 98	- 195	—	- 293
Deviezenfonds:						
activa	210	289				
passiva	- 1.098	- 1.315				
Vorderingen in vreemd crt (Afd. Bankz. B.I.)	- 888	- 1.026	- 89	+ 90	- 139	- 138
Totaal	550	506	+ 27	- 57	- 14	- 44
II Geldcirculatie						
Bankbiljetten	4.920	5.105	110	91	- 16	185
Muntbiljetten	396	403	6	3	- 2	7
Rek. crt saldi	1.383	1.544	46	- 3	118	161
Totaal	6.699	7.052	162	91	100	353
III Voorschotten aan de Regering	1.434	2.288	278	181	295	754

Wat deze eerste 13 weken van 1954 te zien geven is inderdaad somber. Het zou echter wel zeer onjuist zijn prognoses te baseren op extrapolatie van de lijnen die in de ontwikkeling van de cijfers over het eerste kwartaal te onderkennen zijn.

Deviezenpositie nader bezien.

1. 1 Januari jl. is de regeling tot beperking van de sociale transfers voor particuliere werknemers in werking

⁴⁾ Kanttekeningen bij dit overzicht.

a. Ultimo 1953 werd het saldo der deviezenrekeningen der andere banken in Indonesië geraamd op ca Rp. 550 mln. Zouden we dit bedrag voor ult. Maart onveranderd mogen aannemen, dan zou er thans nog ruim Rp. 1 mrd aan deviezen als „werkkapitaal” bij de banken zijn (Rp. 506 mln bij de Bank Indonesia plus ca 500 mln bij de overige deviezenbanken). Als dit juist is, dan is bij de huidige omvang van de internationale handel dit werkkapitaal waarschijnlijk groter dan voor de ongestoorde uitoefening van de deviezenzaken der banken noodzakelijk is.

b. De monetaire reserve is verminderd met het bedrag van de post „Deviezenfonds passiva”. Deze post bestaat grotendeels uit het saldo van de A-rekening met Nederland en het saldo van de rekening met Japan. Er mag wel op een zekere continuïteit in deze credieten worden gerekend.

c. Onder de post „Deviezenfonds activa” is begrepen een bedrag van ca Rp. 65½ mln niet convertibele valuta. Zij tellen niet mee voor de vereiste dekking van het door de bank gecreëerde geld. Als convertieerbare valuta worden slechts beschouwd: U.S.A. \$, Can. \$, Zw.fr.

Tegenover een onder de dekkingsverplichting vallende geldcirculatie van Rp. 5.105 mln bankbiljetten plus 1.544 mln „rek. crt saldi van anderen” + 15 mln afgifte op eigen kantoren = Rp. 6.664 mln staat per 31 Maart nog slechts Rp. 1.358 plus Rp. (289-65) mln = Rp. 1.582 mln dekking; d.i. 23,8 pCt. Op 3 Maart stond de rekening van het Deviezenfonds nog debet voor Rp. 266 mln goud en convertibele valuta en voor Rp. 135 mln overige valuta. Op 31 Maart waren deze saldi resp. Rp. 223½ en 65½ mln. In de laatste 4 weken heeft men dus hoofdzakelijk met niet-converteerbare deviezen kunnen betalen en daardoor de voor de dekking meetellende convertieerbare valuta kunnen reserveren. Houden we rekening met het feit dat in het saldo van Rp. 65 mln ook begrepen zijn de moeilijk liquide te maken vorderingen op Oosteuropese landen, dan zal het niet lang meer mogelijk zijn van de niet-converteerbare valuta gebruik te maken ter dekking van het verschil tussen deviezenontvangsten en -uitgaven. Met het aanspreken van de convertieerbare valuta vermindert het dekkingsmateriaal. Het is dan ook te verwachten, dat binnenkort de dekking beneden het voorgeschreven minimum zal komen en aan het parlement verzocht zal worden het dekkingspercentage terug te brengen.

d. Mutaties in het girale geld, door andere banken gecreëerd, zijn over deze periode niet gepubliceerd.

	1e per.	2e per.	3e per.	Totaal 13 weken
e. Mutaties monetaire reserves	160	162	153	475
Mutaties geldcirculatie	162	91	100	353
Totaal	322	253	253	828
Mutaties regeringsvoorschotten	278	181	295	754

getreden. (Zie vorige kroniek in „E.-S.B.” van 23 December 1953, blz. 1039). Deze regeling heeft nog nauwelijks enige invloed kunnen uitoefenen op de deviezen-uitgaven in dit kwartaal. Het deviezenbesparend effect zal eerst dit kwartaal tot uiting komen. Op deze eerste belangrijke maatregel tot beperking van de deviezen-uitgaven zijn in dit kwartaal andere gevolgd.

2. De sociale transfers voor buitenlands personeel in overheidsdienst werden eveneens ingaande 1 Januari 1954 drastisch beperkt.

3. De voor onkosten tijdens de overtocht beschikbaar te stellen deviezen, het zgn. boordgeld, is met ingang van 1 Februari teruggebracht tot 1/3 van het bedrag dat voorheen per reisdag werd toegestaan.

4. Alle regelingen krachtens welke aan importeurs was toegestaan een zekere inkoopcommissie ten behoeve van hun buitenlands inkoopkantoor in hun deviezenaanvraag op te nemen, zijn medio Februari door de Minister van Economische Zaken ingetrokken. Het is echter te verwachten, dat niet geheel voorkomen kan worden dat het deviezenbesparend effect van deze maatregel geleidelijk min of meer gecompenseerd zal worden door verhoogde f.o.b.-prijzen.

5. De mogelijkheid tot kapitaalremises van max. Rp. 75.000 in totaal en max. Rp. 30.000 per jaar voor gezinshoofden of erfgenamen in boedels van na 10 Mei 1940 in Indonesië overleden personen, is met ingang van 25 Februari opgeschort⁵⁾. Vóór 31 December 1953 ingediende aanvragen worden nog op de oude wijze behandeld.

Het is moeilijk te schatten hoeveel deviezen als gevolg van deze vijf maatregelen in 1954 niet uitgegeven behoeven te worden; moeilijker nog is het, een schatting te maken van het effect voor latere jaren. Afgezien van een nauwkeurig inzicht in de grootte van de bedragen, waarop elk der maatregelen betrekking heeft, wordt de schatting bemoeilijkt door het feit, dat gelijktijdig met het opschorten van de remise uit Rurni-M-rekeningen, aan houders dezer rekeningen de mogelijkheid is geboden in te schrijven op een door de Bank Industri Negara te emitteren obligatielening, waarvan rente en aflossing transferabel zijn⁶⁾.

Over het gecombineerde effect van „opschorting van kapitaalremises” enerzijds en „B.I.N. obligaties met transferabele rente en aflossing” anderzijds is wat de deviezenverplichtingen op langere termijn betreft nog niet veel te zeggen. Wel staat vast dat voor 1954 en meer nog voor 1955 een bezuiniging is bereikt.

Het totale effect der vijf besproken maatregelen schat Uw kroniekschrijver op een deviezenbesparing voor 1954 in de orde van grootte van Rp. 150 à 200 mln.

De pogingen tot geldcontractie.

Het was een ieder duidelijk, dat er niet alleen iets gedaan moest worden in verband met de deviezenpositie. Zonder adequate middelen tot beperking van de groei in de circulerende geldhoeveelheid zou een vermindering van het tekort op de betalingsbalans de inflatoire druk slechts versterken. Het verontrustende was, dat nog geen enkel gerucht — gebruikelijke voorbode van belangrijke

regeringsmaatregelen — het vermoeden wekte, dat op korte termijn maatregelen met een sterk deflatoir effect genomen zouden worden⁷⁾.

Bij deze betrokken hemel kwam op 2 Maart Noodwet 5/1954 als een onverwachte donderslag. Niet verrassend was het, dat zij een heffing op betalingen aan het buitenland inhield; ook niet dat speciaal het dienstenverkeer werd getroffen. Verrassend was het tijdstip waarop de Noodwet afkwam en misschien ook de hoogte van het tarief.

Met ingang van 2 Maart geldt, dat „Op transfers voor diensten (invisibles) wordt een extra heffing gelegd van 66 $\frac{2}{3}$ % van het overgemaakte bedrag” (art. 1).

Volgens art. 2 kunnen bij regeringsverordening bepaalde categorieën van transfer voor diensten van de heffing worden vrijgesteld. Zulks gebeurde op dezelfde datum ingaande voor: een grote groep van zgn. „sociale transfers”; voor winsten van industriële bedrijven na 31 December 1953 opgericht; voor transfers direct ten laste van het land of een autonoom gebied.

Een omschrijving van hetgeen onder diensten moest worden verstaan ontbrak. De in de wettekst achter het Indonesische woord voor „diensten” tussen haakjes geplaatste term „invisibles” bood geen hulp. Grote verwarring in het bedrijfsleven. Op 6 Maart werd bekend gemaakt dat „betalingen van diensten verband houdende met in- en uitvoer van goederen...” niet belast zouden worden. De reeds aangekondigde verhogingen van sommige vrachttarieven konden weer ongedaan worden gemaakt.

In onderzoek is nog de vraag of ook voor transfers i.v.m. het internationale personenvervoer en de nog niet vrijgestelde verplichtingen tegenover buitenlandse assuradeurs ontheffing dient te worden verleend. Zowel voor het transport- als voor het assurantiebedrijf lopen de consequenties van de extra heffing t.a.v. de kosten der individuele ondernemingen zo sterk uiteen, dat als geen speciale voorzieningen worden getroffen, zich in deze branches spanningen zullen ontwikkelen, waarvan de gevolgen heel moeilijk zijn te overzien.

Afgezien van de onderlinge verschillen in gevolgen voor de verzekeringmaatschappijen brengt de extra heffing — die in dit geval werkt als een soort omzetbelasting op aan het buitenland te betalen saldi van op het moment van het sluiten der verzekering nog onbekende grootte — een element van onzekerheid in de kosten van het verzekeringsbedrijf van zodanige betekenis, dat een exorbitante verhoging der betrokken verzekeringspremies onvermijdelijk zou zijn.

Ook met betrekking tot de transferrechten op basis van de belastbare winst zijn de problemen, ontstaan met en door de extra heffing, nog niet alle opgelost.

De pil die de buitenlandse investeerders te slikken kregen met de extra heffing van 66 $\frac{2}{3}$ pCt is enigszins verguld, door de mededeling in de toelichting op de Noodwet, dat de vorig jaar opgelegde tijdelijke beperking van het transferrecht tot 40 pCt van de belastbare bedrijfs-winst, thans vervallen is. Het gehele verschil tussen belastbare bedrijfs-winst en de verschuldigde vennootschapsbelasting is nu weer transferabel. Aneta berichtte, dat uit dit restant ook de extra heffing zou moeten worden voldaan. Uw kroniekschrijver vernam echter dat dit nog niet vaststaat. De Regering heeft zich hierover nog niet ondubbelzinnig uitgesproken. Het spreekt ook niet van-

⁵⁾ Deze remise konden slechts geschieden ten laste van een zgn. Rurni-M-rekening bij een deviezenbank, waarop de belanghebbende niet-ingezetene zijn gelden in Indonesië had te storten („Rurni” is de afkorting van „Rupiah rekening niet-ingezetene”; „M” is de afkorting van het Indonesische woord „modal” d.i. „kapitaal”).

⁶⁾ Het is een gewijzigde annuïteitenlening. Zij loopt 15 jaar. Gedurende de eerste 10 jaar bedraagt de annuïteit 6 pCt; voor de laatste 5 jaar 8 pCt. Vervaldatum 1 Maart van elk jaar. Van de lening groot Rp. 100 mln sloot de inschrijving op de 1e tranche van Rp. 50 mln op 26 April jl. Het totaal der Rurni-M-saldi is niet publiek bekend. Gezien de grootte van de lening vermoedelijk ca Rp. 100 mln.

⁷⁾ Hoe belangrijk ook de recente verhoging van de accijns op bier en gedistilleerd (van resp. Rp. 30 en 400 op Rp. 82,50 en 750 per hl) moge zijn, de absolute grootte van de te verkrijgen meeropbrengst (een inelastische vraagcurve aannemende!) is van ondergeschikte betekenis in dit verband.

zelf, dat de extra heffing „uit de winst” betaald moet worden. Deze interpretatie is niet onaanvechtbaar te maken met er op te wijzen, dat een andere beslissing „immers meer i.p.v. minder deviezen zou kosten”. De Noodwet is niet gericht op deviezenbesparing, maar op verhoging van 's lands inkomsten en het onttrekken van geld aan de circulatie ⁸⁾.

Ook hier is het moeilijk een schatting te maken van het effect dat de uitvoering van de Noodwet voor de geldcirculatie zal hebben. Als naast de reeds verleende ontheffingen ook passages en de resterende verzekeringspremieën zouden worden vrijgesteld, dan acht Uw kroniekschrijver voor 1954 een opbrengst van ca Rp. 400 mln mogelijk indien de heffing uit de winst zou moeten worden betaald en ca Rp. 550 à 600 mln indien zulks niet zou worden verlangd. Waarschijnlijk zijn deze zeer globale schattingen aan de hoge kant, nu in het algemeen wordt aangenomen, dat de resultaten over 1953 minder zijn, dan die over 1952.

Perspectieven.

Overzien we de besproken problemen en de behandelde maatregelen, dan mogen we niet concluderen, dat de gevaren die Indonesië via de monetaire sector bedreigen nu overwonnen zijn. Maar dat neemt niet weg, dat de pogingen die de Regering in de laatste maanden gedaan heeft even zo vele pogingen zijn om een monetaire chaos te voorkomen. Dat zij ondanks de overstelpende moeilijkheden de strijd daartegen blijft voortzetten is van het grootste belang. Het is een lichtpunt ook al kan het, tezamen met de door de Premier genoemde lichtpunten, de schaduwen die over de economie van Indonesië hangen, niet doen vergeten. De Premier noemde:

1. *De vergrote rijstproductie.* Afziende van toevallige weersomstandigheden is hier inderdaad een hogere productiviteit merkbaar. Ook over de veeteelt zijn goede berichten.

2. *De mogelijkheid crediet te verkrijgen van het I.M.F. en de Wereldbank.* Sumitro wees er onlangs op, dat de daarvoor nodige overeenkomsten zoveel tijd van voorbereiding vergen, dat er voor de actuele moeilijkheden geen soulaas van verwacht mag worden.

3. *Buitenlandse steun door deelname aan het Colombo-plan.* Deze, voornamelijk in de vorm van technische bijstand te verwachten, hulp zal op korte termijn geen merkbare invloed op de deviezenpositie kunnen uitoefenen.

4. *De pogingen van de Regering op korte termijn een gunstig klimaat te scheppen voor het aantrekken van kapitaal uit het buitenland.*

Uitingen hiervan zijn te vinden in de vrijstelling van de extra heffing op winsttransfer voor industriële bedrijven na 31 December 1953 opgericht; in het uitzonderingstarief der vennootschapsbelasting gedurende de eerste 5 jaar voor na ult. 1949 opgerichte, c.q. op te richten n.v.'s. Ook het feit, dat thans de reeds door vorige regeringen aangekondigde verklaring over investaties van buitenlands kapitaal is afgelegd, is een uiting van deze pogingen; evenzo het feit, dat de inhoud der verklaring iets gunstiger voor het buitenlands kapitaal is, dan hetgeen in de laatste jaren daarover in de pers reeds

was gezegd. Winstkansen zijn er ook nog wel in Indonesië.

Toch is er maar een hoogst enkele buitenlandse onderneming, die het de laatste jaren nog heeft aangedurfd met *van buiten ingebracht kapitaal* in Indonesië te beginnen! Niet mag worden aangenomen, dat de recente voorzieningen ten behoeve van buitenlandse investeerders een merkbare verbetering in het aanbod van buitenlands kapitaal *in deze vorm* zal brengen. Wat men elders naast goede winstkansen aan „klimaat” nodig acht om buitenlands kapitaal te ambiëren, blijkt o.a. uit de verklaring die de Ceylonese Minister van Financiën zojuist over hetzelfde vraagstuk aflegde.

Wel zou reeds op korte termijn iets te verwachten zijn van een maatregel, die investeringen van voor transfer in aanmerking komende Rupiah-winsten t.a.v. belastingen e.d. op dezelfde voet zou behandelen als van buiten ingebracht kapitaal. Voorts noemde de Premier:

5. *Pogingen een gunstig klimaat te scheppen voor verhoogde activiteit van bedrijven in het binnenland.*

Hieronder zou men elke maatregel, direct of indirect, gericht op de bevordering van de Indonesische productie kunnen rekenen. Zo algemeen zal de Premier het wel niet bedoeld hebben. In een opsomming van lichtpunten mag men een specifieke aanduiding verwachten. Mogelijk had hij het oog op de zeer krachtige wijze waarop het procentuele aandeel van de nationale bedrijven (eng geïnterpreteerd) in de buitenlandse handel en vooral in de import wordt vergroot. Deze politiek tot uitschakeling van handelsfirma's van vreemde origine blijkt ook uit de aandrang waarmede hier gevestigde industrieën benaderd worden hun producten via erkend-nationale grossiers en detaillisten te leiden.

Het zou te ver voeren de vele middelen die tot dit doel worden aangewend te bespreken. Ook in Indonesische kringen ontbreekt het niet aan stemmen die de prijs, welke door het volk als geheel door deze „opvoedende politiek” voor de snelle vorming van een nationale handelsstand moet worden betaald, te hoog vinden.

6. *De inspanning van de Regering om de markten voor Indonesische exportproducten te verruimen.*

Op basis van de onafhankelijke en neutrale handelspolitiek die de Regering wil volgen zijn ook met Oost-Europa en de Chinese Volksrepubliek handelsbetrekkingen aangeknoopt. Bemoedigend zijn de resultaten niet. Wel is de juist bereikte overeenstemming tot uitvoering van het zijn laatste jaar ingaande tincontract tussen de Indonesische Regering en de Reconstruction Finance Corporation een gelukwens waard.

Goede hoop bestaat dat de overeenkomst welke op 9 December jl. door de International Tin Conference te Genève werd ontworpen het voor de inwerkingtreding vereiste aantal handtekeningen en stemmen zal krijgen. Hopelijk zal deze overeenkomst, welke voorziet in de vorming van een bufferstock aan tin met prijsruizen bij ca £640 en £840, een stabiliserende invloed kunnen uitoefenen op de prijs van dit voor Indonesië zo belangrijke product.

Een paar lichtpunten plus een enkele vallende ster zijn niet voldoende om te doen vergeten dat het donker is. Er is meer nodig: bezuiniging op de begroting, stimulering van de productie... Het zijn bekende geluiden. „Maar het gaat niet in de eerste plaats om een monetaire hervorming”, zei Sjafuruddin onlangs, „maar om een sanering van de geest der samenleving”.

Uw kroniekschrijvers hoop is gevestigd op het heilige

⁸⁾ Zou men daarbij verhoging van het over te maken deviezenbedrag accepteren, dan zou zulks een gebaar zijn, dat na de recente „statement on foreign investment” een goede indruk zou maken. Indien deze extra heffing niet „uit de winst” behoeft te worden bestreden, waaruit dan wel? Verschillende oplossingen zijn denkbaar. Het zou te ver voeren hierop thans in te gaan.

Voorshands nog vragen genoeg; vragen waarop een spoedig en duidelijk antwoord iets zou kunnen afnemen van de drukkende onzekerheden waarmede het bedrijfsleven hier zo veelvuldig te kampen heeft.

vuur dat hij in regeringspartijen en oppositie bij een aantal ouderen nog steeds ziet gloeien en bij vele jongeren ziet vlammen. Het is een vuur dat nooit geheel zal doven en steeds de mogelijkheid in zich draagt tot een licht uit te groeien; wanneer dan ook.

Djakarta, 10 April 1954.

Prof. Dr A. KRAAL.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Werd verleden week officieel aangekondigd, dat de afgifte van schatkistpapier door de Agent met ingang van 15 April werd hervat, gedurende de verslagweek bleek, dat dit slechts een korte vreugde was geweest. Op de eerste dag na Pasen werd deze vorm van verkoop van papier nl. reeds gestaakt, zodat zij slechts één dag heeft opengestaan. Deze ene dag werd, naar in geldmarkt-kringen wordt geschat, voor f 70 à f 80 mln schatkistpapier verkocht. Daar vaststaat, dat in totaal voor f 72,4 mln 2 en 5 jarige biljetten werd geplaatst, moet slechts een onbetekenend bedrag aan promessen zijn afgenomen. De vrees bij de beleggende instellingen om in de toekomst wederom met onbelegde middelen te komen zitten, komt in deze ontwikkeling wel sterk tot uiting.

Dat de monetaire autoriteiten deze verdere concentratie op langlopend papier thans blijkbaar niet (meer) gewenst zouden achten wordt aannemelijk gemaakt door het feit, dat De Nederlandsche Bank met ingang van 20 April bereid bleek, uit haar portefeuille kortlopend papier te verkopen, en wel 3 maandspromessen tegen een disconto van $\frac{3}{8}$ pCt per jaar en jaarspromessen tegen $\frac{5}{8}$ pCt disconto. Laatstgenoemd percentage is hetzelfde als dat waartegen de Agent op 15 April (en daarvoor ook van 16 November 1953 - 18 Januari 1954) jaarspapier verkocht. Verkoop van papier uit haar portefeuille door de Centrale Bank had sinds begin Juli 1953 niet meer plaats gevonden. De laatste mutatie in deze portefeuille vond plaats per ult. 1953, toen zij door omzetting van een deel van de boekvordering op de Staat met f 300 mln steeg tot f 516,6 mln. Het buiten de Centrale Bank en buitenlandse circulatiebanken uitstaande bedrag aan schatkistpromessen bedroeg per 20 April f 314,4 mln.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt vertoonde het koersniveau gedurende de verslagweek een stijging van bescheiden omvang. De koersschommelingen zijn de laatste maand relatief niet aanzienlijk geweest. Het algemene aandelenindexcijfer bedroeg per 23 April jl. 182,9 tegen op 19 Maart 181,6 en op 19 Februari 1954 176,9. Men krijgt hieruit de indruk, dat de marktsituatie zich thans min of meer heeft gestabiliseerd. Aan gunstige jaarverslagen over 1953 en dividendverhogingen is men vrij gewend geraakt, terwijl in sommige gevallen voorts op bonusuitkeringen is geanticipeerd. Worden deze verwachtingen gerealiseerd, dan blijft vaak een verdere koersstijging achterwege. Een tegenvallend jaarverslag of het uitblijven van een verwachte bonusuitkering daarentegen leiden onder deze omstandigheden niet zelden tot een koersdaling.

Ook op de obligatiemarkt blijft de toestand vrij stabiel. De koersafbrokkeling op deze markt, die tot voor enige maanden plaatsvond, heeft de laatste tijd praktisch geen verdere voortgang gevonden, zoals uit onderstaande koersen blijkt.

	23 April 1954	19 Mrt 1954	19 Febr. 1954	30 Dec. 1953
2½ pCt N.W.S.	761 ³ / ₁₆	77½	775 ¹ / ₁₆	799 ¹ / ₁₆
3-3½ pCt Ned. 1947	985 ¹ / ₁₆	97%	971 ³ / ₁₆	991 ¹ / ₁₆
3 pCt Invest.cert.	997 ¹ / ₁₆	99%	98%	100%

	15 April 1954	23 April 1954
Aand. indexcijfers.		
Algemeen	181,9	182,9
Industrie	254,9	256,5
Scheepvaart	180,9	179,1
Banken	148,4	147,2
Indon. aand.	64,0	65,0
Aandelen.		
A.K.U.	213%	210½
Philips	285	288 ¹³ / ₁₆
Unilever	299	299½
H.A.L.	149½	147½
Amsterd. Rubber	92	93½
H.V.A.	122½	124½
Kon. Petroleum	456½	459½
Staatsfondsen.		
2½ pCt N.W.S.	77	761 ³ / ₁₆
3-3½ pCt 1947	98½	985 ¹ / ₁₆
3 pCt Invest. cert.	99 ⁹ / ₁₆	997 ¹ / ₁₆
3½ pCt 1951	102½	102½
3 pCt Dollarlening	93%	93 ⁷ / ₁₆
Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	100%	100½
3½ pCt Bataafsche Petr.	102%	101%
3½ pCt Philips 1948	102	102
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	97%	97½

K. J. C. BREZET.

De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Maart 1954

De algemene toestand van de geldmarkt.

De geldmarkt bleef in de loop van de maand Maart fundamenteel liquide, alhoewel verschillende factoren op sommige ogenblikken een drukking uitoefenden op het volume van de ter beschikking staande gelden. Dit was o.a. het geval met de stortingen aan de Staatskas ter gelegenheid van de grote lening, terwijl het accumuleren van liquiditeiten bij de banken in het vooruitzicht van deze betalingen, de bevoorrading van de markt sterk verruimde.

De vervalldag einde Maart was niet bijzonder zwaar, al dient genoteerd dat het sluiten van het boekjaar door enkele banken, de vraag naar liquiditeiten tijdelijk verhoogde.

Kredietverlening door de banken aan de private economie (in miljoenen franken)

	Herdisconto van de banken bij de Nationale Bank en de parastatale instellingen	Portefeuille handelspapier van de Nationale Bank	Totale kredietverlening der private banken (accepten inbegrepen)
1945 Dec.	4.168	5.171	23.117
1949 Dec.	3.339	4.006	24.506
1950 Dec.	8.543	10.110	27.739
1951 Dec.	7.526	6.703	33.364
1952 Juni	6.875	5.220	32.913
Dec.	7.903	6.710	36.346
1953 Mrt	7.355	6.053 a)	36.708
Juni	6.915	7.667 a)	35.513
Sept.	6.585	6.876 a)	36.024
Dec.	8.025	5.379	37.320
1954 Jan.	6.797	5.771	37.324
Febr.	—	4.869	—
Mrt	—	6.825 a)	—

a) Cijfer begin volgende maand, meer karakteristiek voor de vervalldag.

Inzake algemene kredietpolitiek valt alleen te signaleren dat vanaf 15 April de tijdelijke blokkering van een gedeelte van de betalingen uit de E.B.U.-landen werd afgeschaft. Voor zover zulks vereist mocht zijn zal het boni gefinancierd worden via de uitgifte van speciaal schatkistpapier, dat door de private banken zal worden opgenomen.

De toestand van de banken.

Einde Januari lagen de totale deposito's opnieuw iets lager dan op 31 December 1953, doch hierbij mag niet

uit het oog worden verloren, dat enkele banken op het jaareinde hun boekjaar sluiten, en enige „window dressing” deze cijfers blijkbaar beïnvloedt. Aan de actiefzijde van de bankbalansen is de sterke toename van de post der onmiddellijke liquiditeiten einde December steeds opvallend.

Enkele posten uit de globale bankbalansen
(in miljoenen franken)

	31/12/52	30/6/53	31/12/53	31/1/54
Actief				
Kredieten aan de private economie	36.546	35.513	37.320	37.234
Handelsswissels	11.483	10.063	11.880	12.118
Prolongatie voorschotten op effecten	1.180	1.334	1.512	1.388
Diverse debiteuren	14.749	16.125	15.792	15.601
Acceptaties	9.134	7.991	8.136	8.127
Kredieten aan de Overheid	42.408	43.287	43.753	44.821
Passief				
Totale deposito's	64.251	65.369	67.431	66.763
Op zicht	57.510	57.832	58.967	58.620
Op termijn	6.741	7.537	8.464	8.143
Obligaties en kasbons	955	1.206	1.921	2.041
Eigen middelen	5.770	6.039	6.095	6.138

De kredietverlening aan de private economie blijft op een hoog peil, en de lichte opleving van enkele takken der consumptie-industrie zijn hier ongetwijfeld niet vreemd aan. Daarbij moet men bedenken dat de verbeterde afzet nog veelal gepaard gaat met een belangrijke vertraging in het overmaken van de betalingen.

Op basis van gedeeltelijke gegevens mag verder verondersteld worden dat de bankdeposito's einde Februari en Maart licht gestegen zijn.

De obligatiemarkt.

Kort na het sluiten van de inschrijvingen op de 4½ pCt Lening 1954/72 op 5 Maart jl. zette een lichte koersverbetering opnieuw in, doch einde Maart was het verlies nog niet overal hersteld. Ook de 4½ pCt Staatsleningen op half lange termijn, die tamelijk scherp hadden gereageerd bij de aankondiging van een soortgelijke nieuwe lening, herwonnen geleidelijk het opgelopen koersverlies. Bij de schatkistcertificaten bleek de koersevolutie niet eenvormig. De stijgende beweging was echter overwegend.

De obligaties uitgegeven door de private sector vertonen deze maand een dispaaraat koersverloop, waaruit blijkt dat de belangstelling voor de effecten met korte looptijd opnieuw is toegenomen, in tegenstelling met de obligaties met langere looptijd, die, algemeen beschouwd, thans een koersverlies leden.

De intekening op de jongste Staatslening 4½ pCt 1954/72 bereikten fr. 11.514 mln, waarvan ca fr. 3 mrd tegen inlevering van 3½ pCt Schatkistcertificaten 1944, 1e reeks en 4½ pCt kasbons N.M.B.S. 1949. Daartegenover werd er slechts voor fr. 1.550 mln dezer certificaten en kasbons omgeruild tegen 4 pCt Schatkistcertificaten 1954/59. Hiervan werd fr. 1.300 mln aangeboden door institutionele beleggers, parastatale instellingen en banken en slechts fr. 250 mln door particuliere obligatiehouders.

De kolonie, die sedert 1950 niet meer in de markt kwam met een publieke emissie, kondigt thans een nieuwe lening aan. De voorwaarden van deze uitgifte gelijken aan deze van de lening die in December 1953 in Belgisch Congo werd geplaatst. De 4½ pCt Lening van Belgisch Congo heeft een maximum looptijd van 20 jaar en wordt uitgegeven à 97,60 pCt. Het bedrag van de uitgifte is niet vastgesteld.

Rentestand op de obligatiemarkt a)

(in pCt per einde maand)

	Gemiddelde looptijd	Aug. 1948	Juni 1950	Juni 1951	Febr. 1954	Maart 1954
Staatsrenten	langlopende	4,77	4,38	4,68	4,37	4,37
Staatsfondsen	7 à 8 jaar	4,83	4,63	5,24	4,69	4,66
Kasbons steden	5 à 6 jaar	5,07	4,49	5,37	5,08	5,04
Kasbons parastatale instellingen	ca 9 jaar	—	—	5,41	4,72	4,69
Private instellingen	10 à 12 jaar	6,06	5,43	6,08	5,12	5,25

a) Reële rendementen - rekening gehouden met agio en disagio tegenover terugbetalingsprijs.

Bron: K.B.

De aandelenmarkt.

De maand Maart bracht uiteenlopende tendenties op de Brusselse aandelenmarkt, en het aantal rubrieken waarvan het indexcijfer steeg, was ongeveer even groot als dit met een dalend indexcijfer.

Koersverliezen tasten ook de conservatieve sectoren, zoals banken, trusts, gas- en electriciteitsmaatschappijen aan, terwijl anderdeels ook de textielrubriek een belangrijke baisse onderging.

De haussebeweging was het sterkst uitgesproken in de papiersector, waar de activiteit zeer bevredigend is, hetgeen door de gepubliceerde winstcijfers volledig werd bevestigd. De koloniale aandelen genoten voorts ook de belangstelling, en de rubriek in haar geheel werd o.a. opgetrokken door de progressie van enkele aandelen met hoge stukwaarde. In tegenstelling met de andere financiële instellingen zagen de portefeuillemaatschappijen hun koersen opnieuw oplopen. De sectoren van het bouwbedrijf verbeterden voorts hun koerspositie. Het is ten slotte de spectaculaire koershausse van enkele aandelen, waaronder vooral de Union Minière, die de beursstemming een optimistische noot heeft bijgebracht.

Indices (1936/38 = 100)

	31/3/54	26/2/54	Beweging in pCt
Banken	242,4	247,1	- 1,9
Portefeuille	192,3	186,6	+ 3,1
Trusts	153,8	154,4	- 0,4
Gas en electriciteit	247,8	250,4	- 1,0
Metaalnijverheid	209,0	210,8	- 0,9
Scheikundige producten	175,1	175,2	- 0,1
Steenkolomijnen	180,6	180,8	- 0,1
Spiegelglas	67,3	66,8	+ 0,7
Glasblazerijen	92,0	90,8	+ 1,3
Bouwnijverheid	213,2	207,1	+ 2,9
Textiel	163,3	172,7	- 5,4
Koloniale	484,2	462,8	+ 4,6
Voeding	117,7	117,5	+ 0,2
Verscheidene	246,9	237,1	+ 4,1
Brouwerijen	68,3	68,8	- 0,7
Papierenijverheid	367,9	342,4	+ 7,4
Warenhuizen	394,5	408,6	- 3,5
Algemeen	227,4	225,5	+ 0,8

Het gemiddeld rendement op 75 genoteerde waarden werd, hoofdzakelijk door dividendverlagingen, teruggebracht van 4,89 pCt einde Februari tot 4,53 pCt een maand later.

Kortrijk.

Dr L. DELMOTTE.

Abonneer U op de E.-P.B.

STATISTIEKEN

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN MAART 1954

(Bedragen in duizenden guldens; koersen en rentevoeten in pCt)

	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reëel)	Rente- voet	Loop- tijd
Maart:					
Obligaties.					
Overheid:					
Investeringscertificaten	56	100	56	3	16 ¹⁾
Aandelen.					
N.V. Gazelle Rijwielfabriek v/h Arentsen & Kölling, Dieren	400	100	400		
Nederlandsche Middenstandsbank N.V., Amsterdam	3.864 ²⁾	105	1.222		
N.V. Koninklijke Delftsch-Aardewerf-fabriek „De Porceleyn Fles“, Delft	500	100	500		
Nationale Levensverzekering-Bank N.V., Rotterdam	2.300 ³⁾	100	230		

¹⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing te allen tijde toegestaan.

²⁾ Waarvan op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst f 3.000.000, met 10 pCt storting.

³⁾ Waarop 10 pCt verplicht te storten.

EMISSIES IN 1954

(Reële bedragen in duizenden guldens)

Maand	Obligaties	Aandelen	Totaal	Waarvan conver-sies	Uit omzetting van andere beleggingen en geblokkeerd te goerd	Nieuw geld
Januari	309.447	100 ¹⁾	309.547 ¹⁾	—	197	309.350 ¹⁾
Februari	33.071	4.808	37.879	—	46	37.833
Maart	56	2.352	2.408	—	56	2.352

¹⁾ Gecorrigeerd cijfer.

OFFICIËLE WISSELKOERSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK

Van 24 April 1954 af

Plaats	Schriftelijk en t.t.	
	Voor deviezenbanken	Voor derden
Brussel	7,5432 — 7,6572	7,53 — 7,66 ¹⁾
Frankfort a/Main	89,80 — 91,157	89,75 — 91,20 ¹⁾
Kopenhagen	54,6045 — 55,4297	54,57 — 55,46 ¹⁾
Lissabon	13,15 — 13,28	13,15 — 13,28
Londen	10,56 — 10,72	10,55 — 10,72 ¹⁾
Montreal (t.t.)	3,82 — 3,84	3,82 — 3,84
Montreal (luchtpost)	3,82 — 3,84	3,82 — 3,84
Montreal (zeepost)	3,81 — 3,84	3,81 — 3,84
New York (t.t.)	3,77 — 3,83	3,76 — 3,83 ¹⁾
Oslo	52,80 — 53,60	52,77 — 53,63
Parijs	107,76 — 109,389	107,69 — 109,46 ¹⁾
Praag	52,62 — 52,94	52,62 — 52,94
Stockholm	72,9065 — 74,008	72,85 — 74,06 ¹⁾
Zürich („accorderd“ - frs)	86,25 — 87,555	86,20 — 87,60 ¹⁾
Zürich (vrije frs)	86,71 — 87,09	86,71 — 87,09

¹⁾ Minimum aankoop- en maximum verkoopkoers.

UNILEVER N.V.

vraagt voor

de Centrale efficiency Afdeling

en

een der grootste fabrieken

een

zeer ervaren arbeidsanalyst

Vereisten:

- diploma M.T.S.
- ten minste 3 jaar ervaring in een groot bedrijf dan wel bij efficiency-bureau;
- voor de functie in de centrale organisatie kan het beheersen van MTM ten voordele strekken.

Schriftelijke sollicitaties te richten tot de Centrale Personeelsafdeling, Museumpark 1, Rotterdam, onder no. 544

UNILEVER N.V.

vraagt

een doctorandus in de economie

of

Meester in de rechten,

met economische belangstelling

ter opleiding tot

wetenschappelijk medewerker

bij haar afdeling Marktonderzoek

Leeftijd tot 35 jaar

Schriftelijke sollicitaties te richten tot de Centrale Personeelsafdeling, Museumpark 1, Rotterdam, onder no. 548

GEMEENTE ROTTERDAM

Bij de Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken vacaert de betrekking van

adjunct-directeur

Salarisgrenzen van f. 9.150.— tot f. 11.490.—, te bereiken in 5 jaren. Aanstelling boven het minimum-salaris is niet uitgesloten.

Vereisten: Brede algemene ontwikkeling. Goed organisator en stylist. Tact en ervaring om een talrijk personeel efficiënt te leiden. Administratief onderlegd.

Academische vorming, alsmede kennis van de sociale wetgeving en van comptabele vraagstukken strekken tot aanbeveling.

Sollicitaties te richten tot Burgemeester en Wethouders en in te zenden aan het Bureau Personeelvoorziening, kamer 331, Raadhuis, Rotterdam, binnen 14 dagen na deze oproep, onder no. 116.

Ook voor

BESCHIKBARE KRACHTEN

is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten“ de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.